

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Marijana Batorek

**LIKOVNI POMAGAČA U GRIMMOVIM BAJKAMA**

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2017. godina



SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU  
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

## **LIKOVNI POMAGAČA U GRIMMOVIM BAJKAMA**

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Dječja književnost

Mentorica: Doc. dr. sc. Valentina Majdenić

Sumentorica: Dr. sc. Vedrana Živković Zebec, viša asistentica

Student: Marijana Batorek

Matični broj studenta: 2325

Modul: A

Osijek  
rujan, 2017.



## SAŽETAK

Bajka je književno djelo u kojem se bez začudnosti susreću zbiljski i nadnaravni svijet. U njoj se slika svijeta izgrađuje na nestvarnim, nadnaravnim elementima i likovima. U radu su proučavani likovi pomagači koji se pojavljuju u Grimmovim bajkama. Proučavano je izdanje *Bajke* (2011.), objavljeno na internetskoj stranici elektire, Jacoba i Wilhelma Grimma, jednih od najpoznatijih zapisivača bajki, koje sadrži dvadeset i sedam bajki. Likovi pomagači pojavljuju se u dvadeset i dvije bajke, a svojim dobrim djelima utječu na razvoj događaja i sretan završetak bajki. U ulozi likova pomagača pojavljuju se nadnaravni likovi, ljudi i životinje. Netipičan je primjer glavnoga lika koji je sam sebi pomoćnik. U ulozi pomagača muški likovi se pojavljuju više nego ženski. Kada se radi o bajkama s nadnaravnim likovima, u deset se bajki koriste čudesne moći pri pružanju pomoći. Svi likovi pomagači pomažu dobrim likovima, što je karakteristično za bajke, iako se pomoć nudi i onima zlima.

Ključne riječi: bajka, braća Grimm, likovi pomagači

## SUMMARY

Fairy tale is a literary work in which real and supernatural world come together without making it odd. In it, the image of the world is built on unreal, supernatural elements and characters. This thesis studies the donor characters who appear in Grimm's fairy tales. Therefore, the research was conducted on the book *Bajke* (2011.) by Jacob and Wilhelm Grimm, the best-known storytellers. The book is published on the website elektire and has twenty-seven fairy tales. However, the donor characters appear in twenty-two fairy tales, wherewith their good deeds they affect the development of the story and the happy ending. The donor characters may appear as supernatural beings, humans and animals. Yet, there are peculiar cases where the hero is also the donor character. Next, male characters are more likely than female characters to be the donor character. When it comes to fairy tales with supernatural beings, ten fairy tales use wondrous powers to aid the hero. Moreover, all donor characters help the heroes, which is characteristic for fairy tales, although the help is also offered to the villains.

Key words: fairy tale, the Grimm brothers, the donor character

## SADRŽAJ

|   |  |    |
|---|--|----|
| 1 | UVOD .....   | 1  |
| 2 | BAJKA.....   | 2  |
|   | 2.1 Podjela bajke.....   | 3  |
| 3 | LIKОВI U BAJKAMA.....  | 5  |
|   | 3.1 Likovi pomagači .....  | 6  |
| 4 | BRAĆA GRIMM.....   | 7  |
|   | 4.1 Važnost Grimmovih bajki u dječjoj književnosti i dječjoj kulturi ..... | 7  |
| 5 | LIKОВI POMAGAČA U BAJKAMA BRAĆE GRIMM .....                                | 9  |
|   | 5.1 <i>Ukleti kraljević i Čelik-Henrik</i> .....                           | 9  |
|   | 5.2 <i>Klatež</i> .....  | 10 |
|   | 5.3 <i>Priča o čovjeku koji je htio da nauči strahovati</i> .....          | 10 |
|   | 5.4 <i>Palčić</i> .....  | 11 |
|   | 5.5 <i>Vuk i sedmoro jaradi</i> .....                                      | 12 |
|   | 5.6 <i>Tri čovječuljka u šumi</i> .....                                    | 13 |
|   | 5.7 <i>Vjerni Ivan</i> .....   | 14 |
|   | 5.8 <i>Nahod-ptica</i> .....   | 15 |
|   | 5.9 <i>Dvanaestorica braće</i> .....                                       | 16 |
|   | 5.10 <i>Mudra Jelka</i> .....  | 17 |
|   | 5.11 <i>Šestorica obilaze svijetom</i> .....                               | 17 |
|   | 5.12 <i>Pas i vrabac</i> .....   | 19 |
|   | 5.13 <i>Pepeljuga</i> .....  | 19 |
|   | 5.14 <i>Mirko i Milka</i> .....  | 21 |
|   | 5.15 <i>Crvenkapica</i> .....  | 21 |
|   | 5.16 <i>Sedam gavrana</i> .....  | 22 |
|   | 5.17 <i>Bremenski gradski svirači</i> .....                                | 23 |
|   | 5.18 <i>Mudra seljanka</i> .....   | 23 |
|   | 5.19 <i>Trnoružica</i> .....   | 24 |
|   | 5.20 <i>Siromah i bogataš</i> .....  | 25 |
|   | 5.21 <i>Kralj Bradonja</i> .....   | 26 |
|   | 5.22 <i>Doktor Sveznalica</i> .....  | 27 |
|   | 5.23 <i>Snjeguljica</i> .....  | 27 |
|   | 5.24 <i>Mudri ljudi</i> .....  | 29 |
|   | 5.25 <i>Braco i seka</i> .....   | 29 |
|   | 5.26 <i>Siromašni mlinarski momčić i maca</i> .....                        | 30 |
|   | 5.27 <i>Sretni Ivo</i> .....   | 31 |

|   |   |    |
|---|---|----|
| 6 | GRAFIČKI PRIKAZ LIKOVA POMAGAČA U GRIMMOVIM BAJKAMA ..... | 32 |
| 7 | ZAKLJUČAK .....   | 36 |
| 8 | LITERATURA .....  | 37 |
| 9 | IZVORI .....  | 38 |

## 1 UVOD

Bajka je književna vrsta koja je neizostavni dio svačijeg djetinjstva. Već u predškolskoj dobi djeca se susreću s bajkom. Bajkom se ulazi u svijet natprirodnih zbivanja i čudesnih bića. Smatra se kako su se stoljećima usmeno prenosile te da su nastale iz narodne tradicije. Bajka zabavlja dijete i govori mu o njemu samom, potpomaže razvoj osobnosti. Mišljenja teoretičara o bajkama i njihovoj namijenjenosti djeci su podijeljena, ali mnogi su se složili da bajka ima pedagošku i psihološku vrijednost, potiče razvoj moralnih vrijednosti te vjeru u pravdu i istinu. Svaka bajka sadržava dobro i zlo koje je utjelovljeno u nekim likovima i njihovim postupcima, a jedna od bitnih značajki je identifikacija djeteta s pozitivnim likovima u bajci. Osim lika junaka, pojavljuje se i lik pomagač. U mnogim je bajkama vidljivo kako dobrim likovima u nevolji pomažu različiti pomagači. Bettelheim navodi primjer utjecaja likova pomagača na dijete: *Na primjer, dijete, koje je iz bajki naučilo vjerovati kako se ono što je isprva izgledalo kao odbojna, prijeteća spodoba, može čudom pretvoriti u najkorisnijeg prijatelja, spremno je vjerovati kako se nepoznato dijete, koje susreće i kojeg se boji, također može iz prijetnje pretvoriti u poželjnog druga.* (Bettelheim, 2004: 51)

Bettelheim smatra da *svaka bajka implicitno ukazuje na to da život ima smisla, da ga je vrijedno živjeti i da u njemu postoje vrijednosti za koje se vrijedi boriti.* (Bettelheim, 2004: 7)

Ovaj rad sadrži analizu likova pomagača koji se pojavljuju u Grimmovim bajkama. Promatrane bajke, točnije, njih dvadeset i sedam, nalaze se u izdanju Jacoba i Wilhelma Grimma pod nazivom *Bajke* (2011.) koje je dostupno i preuzeto sa stranice elektire. U radu su analizirani likovi pomagači, njihove karakteristike i njihova svrha. Teorijsko polazište za pisanje ovoga rada bila je knjiga *Umjetničke bajke - teorija, pregled i interpretacija* (2008.) Ane Pintarić, knjige *Uvod u dječju književnost* (2015.) Marijane Hameršak i Dubravke Zima, *Interpretacija bajke* (1997.) Dubravke i Stjepana Težak, *Smisao i značenje bajki* (2004.) Brune Bettelheima i *Bajke braće Grimm – psihoanalitičko čitanje* (2013.) Marca Girarda.



## 2 BAJKA

U literaturi se mogu pronaći različite definicije bajki, a u radu krećem od definicije koju donosi Pintarić (2008). *Bajka je jednostavna prozna vrsta prepoznatljiva po čudesnim pretvaranjima, jedinstvenom zbiljskom i nadnaravnom svijetu, ponavljanju radnje, prepoznatljivim likovima, sukobu dobra i zla, nagradi i kazni, postavljanju uvjeta i kušnji, odgađanju nagrade te čarobnim predmetima i čudesnim pretvaranjima.* (Pintarić, 2008: 7) Pintarić (2008) navodi kako pojam čudesno, čarobno ili nadnaravno u određenju bajke govori o njezinoj posebnosti i ljepoti među pričama te je nazvana kraljicom priče. Riječ *bajka* dolazi od arhaičnog glagola *bajati, vračati, čarati*, ali i *pripovijedati*. U književnoj teoriji bajka se smatra književnim djelom u kojem se bez začudnosti susreću zbiljski i nadnaravni svijet, dok se u razgovornom smislu značenje bajke podcjenjuje i omalovažava, jer se upotrebljava riječ izmišljotina, budalaština. Podcjenjivanju bajke pridonosi riječ *gatka*, koja često zamjenjuje riječ *bajka* jer ima neku vezu s gatanjem i nabacivanjem nečega na nekoga, najčešće bolesti (Pintarić, 2008). Anić (1994) navodi objašnjenja pojma *bajka* i *gatka* te navodi bajku kao **1. a. knjiž. kratka poetska priča fantastična sadržaja b. priča o nevjerojatnim doživljajima realnih bića i susretima s nerealnim bićima 2. razg. svakojako pretjerana priča o nečemu, izmišljotina.** (Anić, 1994: 51) Gatku objašnjava kao: **1. narodna pripovijetka, jednostavna pripovjedna forma nevjerojatna (čudesna) sadržaja 2. pejor. izmišljotina, budalaština, prazna priča 3. formula određenih riječi koje se izgovaraju u gatanju.** (Anić, 1994: 342)

Težak i Težak u *Interpretaciji bajke* definiraju bajku kao: (...) *svaka priča, narodna ili umjetnička, u kojoj je slika svijeta izgrađena na iracionalnim, nadnaravnim elementima, priča u kojoj je, baš kao u crtanom filmu, sve moguće.* (Težak i Težak, 1997: 7)

Jolles (2000) ističe kako je bajka *priča one vrste koju su ustanovila braća Grimm svojim dječjim i obiteljskim bajkama.* (Jolles, 2000: 203) Vodeći se Grimmom, smatra kako je bajka jednostavni oblik, napravljena da u njoj sve odgovara naivnom moralu.

Solar (2005) bajku smatra strogo određenom književnom vrstom, s jasno određenim načinom izražavanja: *osobita je književna vrsta u kojoj se čudesno i nadnaravno prepleće sa zbiljskim na takav način da između prirodnog i natprirodnog, stvarnog i izmišljenog, mogućeg i nemogućeg, nema pravih suprotnosti.* (Solar, 2005: 213)

Hameršak i Zima (2015) slijede uže shvaćanje bajki kao *samosvojnog književnog oblika* (Hameršak, Zima, 2015:253), gdje je bitan način pisanja, a ne pripadnost natprirodnom.

## 2.1 Podjela bajke

Bajke u hrvatskoj znanstvenoj literaturi imaju više podjela, autori ne donose uvijek iste podjele. Pintarić (2008) navodi klasičnu, modernu i fantastičnu priču, dok u novijoj studiji *Uvod u dječju književnost*, Hameršak i Zima, navode bajke kao žanr koji je *distintivan u odnosu na fantastičnu priču*. (Hameršak, Zima, 2015: 257) Autorice smatraju kako se *zbivanje u dječjoj fantastičnoj priči nasuprot bajci najčešće smješta u odrediv vremensko-povijesni okvir, likovi su individualizirani, u pravilu djeca*. (Hameršak, Zima, 2015: 258-259) Dubravka i Stjepko Težak (1997) u knjizi *Interpretacija bajke* navode podjelu bajke na *narodnu i umjetničku*. Dok u *narodnoj* bajci autori naglašavaju stereotipni početak i stereotipnu kompoziciju, sa sažetim naznakama pejzaža te opisivanje u kratkim crtama, u *umjetničkoj* bajci počeci su funkcionalni, a opisi opširniji (Težak i Težak, 1997).

Pintarić (2008) bajku raščlanjuje na klasičnu i modernu, uz koju još stoji i fantastična priča. Autorica smatra da se termin *klasična bajka* može rabiti u smislu uzorne bajke, tj, bajke koje su u svjetskoj književnosti utemeljile umjetničku ili autorsku bajku. Takve su bajke, navodi autorica, od 1696. do 1888. godine pisali Charles Perrault, Jeanne-Marie Leprince de Beaumont, Jacob i Wilhelm Grimm, Aleksandar Sergejevič Puškin, Hans Christian Andersen, Božena Němcová, Aleksandar Nikolajevič Afanasjev i Oscar Wilde (Pintarić, 2008). U hrvatskoj književnosti navedenu su vrstu bajki, od 1863. do 1922. godine pisali August Šenoa, Vladimir Nazor, Ivana-Brlić Mažuranić i Josip Cvrtila (Pintarić, 2008). Klasična se bajka prepoznaje i u (...) *jedinstvu stvarnoga i zamišljenoga svijeta, stereotipnoj kompoziciji, sukobu dobra i zla i pobjedi dobra, uvjetu i kušnji, odgođenoj nagradi, ponavljanju radnje ili dijaloga, po dvorcima i kolibicama, likovima kraljeva i kraljica, drvosječa i postolara, nadnaravnim pomagačima iz svijeta vila, čarobnica, divova, zmajeva, neobjašnjivim događajima, čarobnim predmetima i riječima*. (Pintarić, 2008: 9)

Moderna bajka nastaje razgradnjom klasične bajke koju je, kako navodi Pintarić (2008), započeo Hans Christian Andersen. Autorica uspoređuje sažete opise u klasičnoj bajci s obogaćenom pripovjedačkom tehnikom moderne bajke. *Opisi su likova, mjesta i vremena*

*sadržajni i bogatiji, sve su češći funkcionalni pejzažni opisi i stilske figure, a postupci su likova motiviraniji.* (Pintarić, 2008: 10) U modernim je bajkama uočljivo i izostavljanje nagrade ili kazne. Nastavak Andersenova djelovanja nastavlja Oscar Wilde koji je *usustavio modernu bajku.* (Pintarić, 2008: 9) Hrvatska je književnost obogaćena modernim bajkama zahvaljujući Vladimiru Nazoru, Josipu Cvrtili, Jagodi Truhelki, Sunčani Škrinjarić, Nadi Iveljić i dr. (Pintarić, 2008).

Fantastične priče sa svojim utemeljiteljem Levisom Carrollom *tematiziraju igru, djetinjstvo i odrastanje, prevladavaju suvremeni motivi, napušta se stereotipna kompozicija, uočava se prijelaz iz stvarnoga u nestvarni svijet, sumnja se u postojanje nestvarnoga svijeta, glavni su likovi djeca koja se vole igrati i maštati, nestvarni se likovi često nalaze u ulozi tajanstvenoga prijatelja.* (Pintarić, 2008: 12) *Alica u Zemlji Čudesna* poznata je Carrollova fantastična priča.

### 3 LIKOVI U BAJKAMA

U bajkama se pojavljuje čitav spektar karakterističnih likova koji se dijele na više načina. Pojavnost likova u bajkama razlikuje se i s obzirom na to radi li se o klasičnim, modernim bajkama ili fantastičnim pričama. Kao likovi pojavljuju se ljudi i životinje, ali i natprirodna bića. Klasične bajke imaju likove koji su stalni, ne mijenjaju osobine. Klasična bajka prepoznaje se po likovima kraljeva i kraljica, drvosječa, postolara i pastira, a najučestaliji nadnaravni likovi su: *vile i vilenjaci, vještice i vješci, patuljci i čovječuljci, divovi i zmajevi*. (Pintarić, 2008: 23) U modernim bajkama ulogu lika preuzimaju i različiti predmeti i riječi. *Ulogu lika mogu preuzeti prirodne pojave (vjetar, povjetarac), svemirska tijela (Sunce, Mjesec), apstraktne imenice (smrt, duša) i različiti antropomorfizirani predmeti (tepih, toljaga, vreteno, čavao, plamen), životinje i ptice (zec, golub, grlica, patka) i različito drveće i bilje (hrast, svijeće)*. (Pintarić, 2008: 22)

Karakteristična je podjela likova prema kriteriju dobra i zla. Bettelheim (2004) navodi da likovi u bajkama nisu istodobno i dobri i zli, nisu ambivalentni. *Ličnost je ili dobra ili zla, sredine nema. Jedan je brat glup, drugi pametan. Jedna je sestra kreposna i marljiva, druge podle i lijene*. (Bettelheim, 2004: 18) S obzirom na to da polarizacija dominira djetetovim duhom, isto tako dominira i bajkama, što olakšava djetetu shvaćanje razlika.

Propp (2012) navodi podjelu likova prema njihovim djelokruzima i funkcijama. Smatra da su likovi prisutni u bajkama: junak, lažni junak, pošiljatelj, kraljevna i kralj, pomoćnik, darivatelj i protivnik (Propp, 2012).

Pintarić (2008) navodi kako likove možemo podijeliti prema više kriterija. Prvo navodi etički kriterij, odnosno podjelu na dobre i zle likove. Autorica tvrdi kako je dobrota često već izgledom iskazana. *Ako je djevojka dobra, onda je lijepa da se sa suncem može usporediti, a njezina je dobrota poput zlata pa sve što dotakne, u zlato pretvara (...)* (Pintarić, 2008: 22) Zao lik također može biti darovan fizičkom ljepotom, ali je pakostan i tašt. Potom se likovi mogu dijeliti prema socijalnom stanju gdje pronalazimo bogate (kraljevine i kraljevići) i siromašne likove (drvosječa, pastir). Autorica navodi još jednu podjelu likova, na zbiljske i nadnaravne: *Prema svijetu iz kojega dolaze likovi su zbiljski (kraljevi, kraljice, krojači, drvosječe, njihova djeca...) i nadnaravni (vještice, vile, divovi, zmajevi, patuljci...)*. (Pintarić, 2008: 22) Likovi uglavnom nemaju imena ili imaju opisna imena. *Kako je zbog toga uvijek bila prašna i prljava, nazvaše je Pepeljgom*. (Grimm, 2011: 44)

### **3.1 Likovi pomagači**

U svakoj bajci postoje zli likovi koji žele nauditi glavnom junaku (vještice, maćeha, vuk), ali postoje i dobri likovi (patuljci, ptice, vile) koji žele pomoći i usmjeriti junaka na pravi put. Lik pomagač osoba je koja glavnom liku pomaže da prevlada različita iskušenja. Pomagači mogu biti iz zamišljenoga i stvarnoga svijeta. Ulogu pomagača imaju vile i vilenjaci, biljke, životinje, predmeti, prirodne pojave, čarobne riječi (Pintarić, 2008).

Propp (1982) navodi kako se junak često snalazi sam, bez ikakvih pomoćnika. Glavni lik je tada sam sebi pomoćnik (Propp, 1982).

Analiza likova pomagača u Grimmovim bajkama pokazat će koji se likovi pomagača pojavljuju u njihovim bajkama i koje su im karakteristike.

## 4 BRAĆA GRIMM

Poznati njemački pisci, Jacob i Wilhelm Grimm, svijetu su poznati kao bajkopisci. Stariji je brat, Jacob Grimm (1785.-1863.), bio filolog i lingvist, a mlađi brat Wilhelm (1786. - 1859.) bio je germanist. (<http://www.lektire.hr/autor/jacob-i-wilhelm-grimm/>) Braća Grimm bili su sveučilišni profesori u Göttingenu i Berlinu, a utemeljili su i znanstvenu germanistiku. Imali su još sestru i dva brata, a jedan od njih, Ludwig, postao je slikar i profesor na Umjetničkoj akademiji u Kasselu te je on prvi ilustrator Grimmovih bajki i priča. Nakon smrti roditelja, o njima su se brinule tete. Braća su živjela skromno i marljivo studirala pravni studij. U bogatoj knjižnici svoga profesora provodili su vrijeme čitajući zbirke pjesama te se već tada nazirao njihov budući interes. Napisali su mnoge filološke i pravne knjige te utemeljili Njemački rječnik. Braća Grimm išla su u narod tražiti izvorne priče te su tako počeli zapisivati priče i bajke. Zipes (2003) navodi kako su braća pozivali pripovjedače u svoj dom te na taj način zapisivali priče. Kao pripovjedače, Zipes navodi obrazovane mlade žene iz srednje klase i aristokracije (Zipes, 2003). Jacob Grimm htio je prenijeti priče upravo onako kako su im bile pričane, grubo, što je kasnije Wilhelm prilagodio te su tada bajke i priče počele osvajati svijet. Njihova prva zbirka *Dječje i domaće bajke* izdana je 1812. godine te je sadržavala 86 priča. U svome stvaralaštvu zapisali su više od dvjesto bajki. Neke od njihovih najpoznatijih bajki su: *Crvenkapica*, *Pepeljuga*, *Trnoružica*, *Ivica i Marica*, *Vuk i sedam kozlića*, *Palčić*, *Snjeguljica* i mnoge druge. Braća su umrla u Berlinu: Wilhelm 1859., a Jacob 1863. (Aviani, 1994).

### 4.1 Važnost Grimmovih bajki u dječjoj književnosti i dječjoj kulturi

Braća Grimm jedni su od najpoznatijih zapisivača narodnih bajki. Jolles (2000) smatra da su braća svojim dječjim i obiteljskim bajkama ustanovili bajku te kako su njihove bajke mjerilo za prosudbu sličnih djela. Autor upućuje na *vrstu Grimm*, bajku kao jednostavan oblik (Jolles, 2000). Njihove se bajke smatraju nezamjenjivima i svrhovitima jer potiču dječje samopouzdanje i jačaju vjeru u pobjedu pozitivnih ljudskih osobina. (<http://www.buro247.hr/knjige/prijedlozi/10870.html>) Pintarić smatra da su braća Grimm *bajku oslobodili proslova i posebnoga isticanja pouka i primjedaba te ublažila neke grubosti*. (Pintarić, 2008: 54) Opisi u bajkama površni su i stereotipni što omogućuje djetetu da se lakše identificira s različitim situacijama i problemima. Zipes (2003) smatra kako njihove priče posjeduju istinu o podrijetlu civilizacije te da su braća Grimm odabirali priče koje najbolje

ističu tu istinu. Također ističe kako njihove knjige nisu toliko knjige magije koliko su priručnik za život i obrazovanje koje ide iznad iracionalnog (Zipes, 2003).

Botica (2013) smatra da su bajke braće Grimm imale utjecaja na hrvatsku narodnu bajku u predromantizmu. Navodi ih kao sažete i pregledne (Botica, 2013).

## 5 LIKOVI POMAGAČA U BAJKAMA BRAĆE GRIMM

U ovome poglavlju rada provest će se analiza likova pomagača u Grimmovim bajkama. Analizirano je dvadeset i sedam bajki koje se nalaze u izdanju Jacoba i Wilhelma Grimma pod nazivom *Bajke* (2011.)<sup>1</sup>, dostupnom na elektirama. Analiza bajki prati redoslijed kojim su bajke navedene u spomenutom izdanju braće Grimm. Likovi pomagači bit će analizirani kroz nekoliko osnovnih pitanja: tko su, kada se pojavljuju, kome pomažu, jesu li stvarni ili nestvarni likovi, jesu li riječi ili predmeti, ima li više različitih pomagača te izostaju li likovi pomagači. U završnome poglavlju analize grafički će biti prikazani likovi pomagači koji se pojavljuju u Grimmovim bajkama.

### 5.1 *Ukleti kraljević i Čelik-Henrik*

Ukleti kraljević i Čelik-Henrik bajka je o najmlađoj kraljevni koja upoznaje žapca u šumi. Kraljevnoj je u studenac upala zlatna kugla te joj žabac pristaje vratiti kuglu ako ga kraljevna povede kući sa sobom. Ona mu daje obećanje i nakon što dobije svoju kuglu pobjegne kući. Žabac dolazi za njom te ju kralj natjera da ispuni svoje obećanje. Kada se kraljevna razljutila i bacila žapca od zid, on se pretvorio u kraljevića te objasnio kraljevni kako ga je zla vještica začarala. Kraljević i kraljevna se vjenčaju te odlaze u njegovo kraljevstvo. Kraljevićev vjerni sluga Henrik bio je opasan željeznim obručima kako mu srce ne bi puklo od tuge. Putem do kraljevstva Henrikovi obruči su popucali od sreće.

U ovoj bajci nema klasičnih likova pomagača. Istaknuti se može kralj, kraljevnin otac, koji ju navodi da ispuni svoje obećanje i primi žabu u svoje odaje. *Što si obećala, treba da i držiš - kaza kralj. – Idi pa joj otvori.* (Grimm, 2011: 4) Kralj je stvarni muški lik koji je po socijalnom statusu bogat. Pomaže savjetom: *Ne smiješ prezirati onoga, koji ti je u nevolji pomogao.* (Grimm, 2011: 4) Kralj je svojim postupanjem pomogao svojoj kćeri, ali i žabi. Kraljevna je u žabi pronašla svoga kraljevića, a žaba je u kraljevni pronašla svoju ljubav koja ju je oslobodila začaranosti kojom ga je opčinila zla vještica. Bez pomoći bi kraljevna i dalje bila sama, a kraljević bi ostao žaba zarobljena u studencu. Kraljeva pomoć utjecala je i na kraljevićevog slugu, vjernog Henrika. Njegovo srce oslobodilo se obruča jer mu je kralj napokon bio slobodan.

---

<sup>1</sup> Na hrvatskom tržištu bajke braće Grimm pojavljuju se u mnogim izdanjima. Neka od tih izdanja su izmijenjena te često i ublažena što nigdje nije napomenuto.



## 5.2 *Klatež*

Klatež je bajka o pjetliću i kokici koji su jednoga dana odlučili ići na brdo okusiti orahe. Putem kući su susreli patku koju je pjetlić napao i natjerao da se upregne u kola te ih odveze kući. Susreli su pješake, pribadaču i iglu te i njih povezli. U krčmi su zamolili krčmara da prenoće kod njega i obećali mu kokino jaje i patku. Ujutro su pjetlić i kokica pojeli jaje i ostavili pribadaču i iglu krčmaru da se ubode te pobjegli. Krčmar je tada shvatio da su to namjerno napravili te požalio što je u kuću primio klateži.

Likovi pomagača ne pojavljuju se u ovoj bajci. Likovi pjetlića, kokice, patke i krčmara okarakterizirani su kao koristoljublivi, sebični, nepošteni i lažljivi. Iz koristi pomažu jedni drugima. Patka je pomogla pjetliću i kokici kako bi spasila svoj život. Poslužila im je kao kočijaš te je vukla njihova kola. Krčmar je također pomogao iz koristi. Pustio ih je da prespavaju u krčmi jer su mu obećali dati jaje i patku. Krčmaru je to bila pouka da u svoju kuću više ne prima takve goste, ali i da je dobio ono što je zaslužio jer nije htio pomoći bez vlastite koristi. Likovi u bajci su negativni te su zbog toga loše prošli. Nema tipičnih likova pomagača jer oni pomažu dobrim likovima, a u ovoj bajci nema pozitivnih likova te ne dobivaju ni pomoć.

## 5.3 *Priča o čovjeku koji je htio da nauči strahovati*

Priča o čovjeku koji je htio da nauči strahovati bajka je o najmlađem sinu koji se ničega nije bojao te je htio naučiti strahovati. Otac ga poslao zvonaru koji ga je pokušao uplašiti maskirajući se u bijelu prikazu, no sin se nije uplašio već ga gurnuo i otišao. Otac se razljutio i otjerao ga od kuće. Sin kreće u svijet gdje sreće čovjeka koji ga pokušava uplašiti s obješenim ljudima, no sin se ne uplaši. Potom sretne kočijaša koji ga odvede u krčmu gdje ga upute u začarane dvore. Tvrđili su da tko tri noći stražari i preživi, kralj daje svoju kćer za ženu. Momak zamoli kralja da stražari. Prve noći momak pobije sve mačke i pse što su ga napali, a druge noći se nije uplašio niti ljudi s mrtvačkim glavama i kostima. Treće noći pojavio se mrtvac, no ni to nije uplašilo momka. Momak je nakon te tri noći osvojio sanduke zlata i oženio kraljevu kći, no i dalje je htio naučiti strahovati. Sobarica se dosjetila te mu žena u postelju ubacila ribice krkušice i momak je tada shvatio što znači strahovati.

U ovoj bajci ima više likova pomagača. Zvonar, čovjek, kočijaš i krčmar stvarni su muški likovi koje glavni junak sreće tijekom svoga puta. Nisu mu značajno pomogli, no pokušali su svojim savjetima te mu dali upute o mjestima gdje bi mogao naučiti strahovati. Likovi koji uistinu pomažu glavnom liku su sobarica i njegova žena. Pojavljuju se na kraju bajke kada je glavni junak već izgubio nadu u to da će naučiti strahovati te ga one pozele naučiti tome. Sobarica i žena su stvarni ženski likovi koji bez ikakve čarolije pomažu glavnom liku. Sobarica se dosjetila kako bi mogle pomoći: - *Ja ću pomoći; naučit će on strahovati. - Iziđe na potok, što je protjecao kroz vrt, pa donese puno vjedro ribica krkušica.* (Grimm, 2011: 13) Žena je na kraju bajke postigla da se ostvari momčeva želja da nauči strahovati: *Kada je mladi kralj noću spavao, skine mu žena pokrivač i saspe na njega vjedro hladne vode s krkušama, tako te su se ribice po njemu praćakale. Kralj se probudi i zaviče: - Ah jeza me hvata, jeza me hvata, draga ženo! Da, sad znam, šta znači strahovati.* (Grimm, 2011: 13) U bajci ima više likova pomagača, no oni koji mu stvarno pomažu su ženski likovi. Pomoć su pružile bez upotrebe čarolije.

#### **5.4 Palčić**

Palčić je priča o siromašnom bračnom paru koji je nakon mnogo godina dobio sina, malenog kao palac, Palčića. Dječak, malen i dalje kao palac želio je pomagati ocu te je tako u šumu dovezao kola s konjima kako bi otac utovario drva. Dva čovjeka, vidjevši Palčića, pozele ga kupiti. Otac pristane na nagovor Palčića koji obeća kako će se vratiti. Putem Palčić pobjegne dvama strancima te se skloni u puževu kućicu. Začuo je dva čovjeka, lopova koji su htjeli opljačkati župnika, a on se ponudio pomoći im. Pljačka je pošla po zlu, a Palčić, nakon što je zaspao u štaglju na sijenu, završi u kravljem želucu. Uplašeni župnik i njegova sluškinja daju ubiti kravu jer pomisle da je đavao ušao u nju. Palčić tako završi na smetlištu gdje ga vuk pojede, no Palčić se oglasio iz vukova želuca i namamio ga u svoju kuću gdje će se vuk moći najesti. Palčićevi roditelji su čuli njegovu zapomaganje iz vuka te su vuka ubili, a svoga sina dobili natrag.

U ovoj bajci nema klasičnih likova pomagača, možemo istaknuti seljaka, Palčićevog oca koji mu pomaže da ostvari svoj naum te ga na njegov nagovor proda. Na kraju bajke se također pojavljuje kada spašava Palčića iz vučje utrobe. Seljak je stvarna osoba, muški lik koji pomaže Palčiću bez ikakve čarolije. Kako navodi Propp (1982) likovi mogu pomoći i sami

sebi, a upravo je to slučaj u ovoj bajci. Palčić se snašao sam. Zaradio je ocu novce, pobjegao strancima koji su ga kupili te se vlastitom domišljatošću vratio kući ocu i majci.

### 5.5 *Vuk i sedmoro jaradi*

Bajka vuk i sedmoro jaradi priča je o jaradi koje je majka ostavila same kod kuće jer je morala u šumu. Prije odlaska majka ih je upozorila na vuka te njegov opor glas i crne šape. Čim je majka otišla, vuk je došao na vrata. Jarčići su ga prepoznali po oporu glasu i nisu otvarali vrata. Vuk se zaputio sitničaru te kupio i pojeo komad krede kako bi mu glas bio ljepši. Vratio se na vrata jarčićima, no i ovaj put su ga prepoznali po crnoj šapi na prozoru. Vuk sve podmukliji, ode pekaru i on mu namaže nogu tijestom, a nakon toga mlinara prisili da mu pospe šapu brašnom. Vratio se na vrata i djeca povjeruju da je njihova majka te ga puste u kuću. Jarići se potom pokušali sakriti, no vuk je pojeo sve jariće, osim najmlađeg, koji se sakrio u ormariću. Majka je na povratku kući pronašla samo najmlađeg jarića, dok je vuk na livadi spavao. Majka shvati da su jarići živi u vukovu trbuhu te razreže vuka i jarići živi iskoče. Stara koza napuni vukov stomak kamenjem i zašije ga. Kada se vuk probudio otišao je do studenca napiti se vode, ali ga teško kamenje povuklo u vodu i vuk se utopio.

U ovoj bajci lik pomagač je stara koza, majka jarića koja pomaže svojoj djeci. Pojavljuje se na početku bajke kada djeci savjetuje da se paze vuka i na kraju bajke kada ih spašava. Majka koza je životinja koja u ovoj bajci govori ljudskim glasom. Nije upotrijebila nikakvu čaroliju pri spašavanju djece nego poznati čin rezanja vukova stomaka koji se također pojavljuje u Crvenkapici i Palčiću. *Stara pohiti da neman razreže mješinu, pa tek što zareza, već jedno jare proviri; kako razreže dalje, poiskače svih šestoro redom; svi još bijahu na životu, neozlijeđeni, jer ih je neman u brzini prožderala čitave.* (Grimm, 2011: 19) Majka u ovoj bajci ostavlja svoju djecu same, dopušta im da se brinu sami za sebe, daje im savjete i upozorava ih. Svaka majka suočava se s odrastanjem svoje djece te ih želi pripremiti na svijet oko njih. Ona pokušava razviti osjećaj odgovornosti kod jaradi, potiče njihovu samostalnost. Majka je u životu uvijek tu za svoju djecu, priprema ih za uspone i padove te im je najveći oslonac u životu. Ova bajka zorno prikazuje upravo tu majčinsku ulogu, prikazanu u liku pomagača koji pomaže i savjetom i činom.

## 5.6 *Tri čovječuljka u šumi*

Bajka o djevojci čija je majka umrla, a otac se oženio za udovicu koja je također imala kćer. Maćeha ju nije voljela te joj je zapovjedila da po najvećoj zimi ode u šumu nabrati joj jagoda u haljini od papira. Dala joj je komad kruha i nadala se kako ju više nikada neće vidjeti. Djevojka je u šumi naišla na kućicu s tri patuljka. Podijelila je s njima svoj kruh i pomela im ispred kućice te su je oni darivali za njenu dobrotu, svakim danom da bude sve ljepša, da joj zlatnici ispadaju iz usta svaki put kad progovori i da se uda za kralja. Pronašla je i jagode na pragu kućice. Zavidna polusestra također ode u šumu nabrati jagoda, a majka joj spakuje hrane. Djevojka u šumi također sretne patuljke i uleti im u kuću te ne htjede s njima hranu podijeliti, niti ispred praga pomesti. Patuljci joj požele da svaki dan bude sve ružnija, da joj iz usta iskaču žabe krastače te da umre nesretnom smrću. Nedugo zatim, na zaleđenoj rijeci, maćeha natjera pastorku isprati pređu. Naišao je kralj i poveo ju sa sobom te oženio. Rodila mu mlada kraljica sina, no maćeha i polusestra, ljubomorne, došle u posjet. Izbace kraljicu kroz prozor u rijeku te polusestra zauzme njeno mjesto. Kuharev je pomoćnik opazio kako patka usred noći se pretvara u kraljicu te doji dijete. Patka zamoli da kralj zamahne mačem ispred nje, kako bi se ona pretvorila u kraljicu. Tako je i bilo. Maćeha i kćer završe u bačvi punoj čavala u rijeci.

U ovoj bajci likovi pomagači su različiti i pojavljuju se u dvije različite situacije. Patuljci (nestvarni likovi) i kuharev pomoćnik (stvarni lik) pomažu dobroj djevojci koja je u nevolji. Patuljci (čovječuljci) jedni su od najpoznatijih nestvarnih, nadnaravnih likova. Pintarić (2008) ih opisuje: *Patuljci su niska rasta, trbušasti, poveće glave, izbuljenih očiju, nose šiljaste kape i čizme, u jednoj ruci alat, a u drugoj svjetiljku. Veseljaci su i često pjevaju.* (Pintarić, 2008: 25) Bitno je napomenuti da u ovoj bajci opisa patuljaka nema. Pojavljuju se kada djevojci treba sklonište i pomoć. Pomažu dobroj djevojci, ali prije toga iskušavaju njenu dobrotu. - *Daj malo i nama! – zamole patuljci. – Evo – spremno će djevojka, pa raspolovi svoj komadić kruha i dade im polovicu.* (Grimm 2011: 21) Kada su patuljci shvatili da je djevojka dobra odlučili su ju nagraditi. Patuljci su kao nadnaravna bića upotrebljavali čaroliju kako bi pomogli. *Kad je izišla, stanu se ta tri čovječuljka razgovarati: - Šta da joj poklonimo? Tako je čedna i dobra, pa i svoj je kruh s nama podijelila. – Poklanjam joj – javi se prvi – da bude svakim danom ljepša. – Poklanjam joj - nastavi drugi – da joj zlatnici padaju iz usta, kad go progovori. – A ja – završi treći – da dođe kralj i da se njome oženi.* (Grimm 2011: 21) Patuljci su je još jednom iskušali: - *Pomesti pred stražnjim vratima snijeg.* (Grimm 2011: 21), a nakon što je bez prigovora napravila naređeno, patuljci ju ponovno nagrade. *Djevojka je, međutim,*

*učinila kako joj patuljci naložiše; pomela snijeg iza male kućice i – šta mislite, što je našla? Sve same zrele jagode; sasvim tamnocrvene provirivahu iz snijega.* (Grimm 2011: 21) Patuljci su htjeli pomoći i drugoj djevojci, polusestri (negativni lik), koju su također iskušali, no ona je bila osorna: *Daj nam malo toga! - zaištu patuljci. – I meni je malo – odgovori djevojka. – Kako ću još i drugima dati? Kad je dojela, patuljci će joj: - Evo ti metla, pa pometi ispred stražnjih vrata. – Pometite sami! – odsiječe ona. – Nisam ja vaša sluškinja.* (Grimm 2011: 21) Djevojka je bila nepristojna i nije ispunila njihove zahtjeve te ju patuljci odluče nagraditi ružnoćom, te za razliku od dobre djevojke, na svaku izgovorenu riječ iz usta joj izleti žaba krastača. *– Šta ćemo joj pokloniti? Tako je neuljudna i ima rđavo, ružno srce, što svakom nenavidi? – Poklanjam joj – javi se prvi – da bude svaki dan ružnija, - Poklanjam joj – nastavi drugi – da joj pri svakoj riječi, koju izgovori, iskoči žaba krastača iz usta. – A ja – završi treći – da umre nesretnom srmću.* (Grimm 2011: 21) Likovi pomagači pomogli su dobroj djevojci, ali su i kaznili negativnog lika. *U bajkama se dobrota nudi i dobrima i zlima.* (Pintarić, 2008: 21) To je vidljivo i u ovoj bajci, likovi pomagači pomogli su pozitivnom liku, no ne i djevojci koja ih nije poslušala, negativnom liku. Likovi pomagači stavljaju likove na kušnju kako bi provjerili pomažu li pravoj osobi.

Kuharev se pomoćnik na kraju bajke pojavljuje kao pomagač. Stvaran je muški lik koji pomaže mladoj kraljici kako bi se vratila na svoje mjesto u dvoru. Kraljica u obličju patke zamoli ga da kralju prenese njenu poruku. Kralj je postupio kako mu je kuharev pomoćnik rekao, zamahnuo mačem tri puta iznad patke i ona se pretvorila u kraljicu. Lik pomagač pomogao je svojim djelom, poslušao je kraljicu i prenio kralju poruku.

## **5.7 Vjerni Ivan**

Stari kralj, na smrti, povjeri svome najvjernijem slugi Ivanu da se brine za njegova sina i svemu ga nauči. Ivanov je zadatak bio nakon kraljeve smrti mladom kralju pokazati cijeli dvor i svu ostavštinu, no zabranio je odlazak u jednu prostoriju u kojoj stoji slika prelijepe kraljevine. Mladi je kralj inzistirao i vjerni Ivan mu je morao otvoriti tu prostoriju. Kralj se odmah onesvijestio i zaljubio te htio ići upoznati kraljevinu. Vjerni Ivan pomogne kralju i oni krenu na put prema kraljevnoj, a lađu napunili svakojakim zlatnim predmetima jer to kraljevna najviše voli. Ivan se predstavi kao trgovac i dovede kraljevinu na lađu. Kraljevna pristaje udati se za kralja no Ivan čuje tri gavrana koji pričaju o zlim događajima koji će se dogoditi ako se vjenčaju. Ivan ako progovori o tome, umrijet će, stoga odluči pomoći i šutjeti

o tome. Ubije konja koji bi kralja odveo daleko, spali kraljevu svadbenu košulju u kojoj bi kralj izgorio te spasio kraljevnu tijekom svadbenog plesa. Kralj ga nakon svega toga bacio u tamnicu i dao smaknuti. Vjerni Ivan mu sve prizna i skameni se. Kralj u tuzi zapovijedi da se kameni lik postavi kraj njegove postelje da ga podsjeća na Ivana. Lik jednoga dana progovori i traži od kralja da žrtvuje svoje blizance za njega, odsiječe im glavu i krvlju ga namaže. Kralj to učini i Ivan oživje te nagradi kralja, krvlju oživi njegovu djecu. Otada su živjeli sretno.

U ovoj je bajci lik pomagač Vjerni Ivan. Temeljna je figura ove bajke, u ulozi sluge. Pojavljuje se na početku bajke kada ga kralj zamoli da se brine za njegova sina. Ivan je muški lik koji pomaže svojim stvarnim djelima, no na kraju bajke izvodi i čudo. Pomaže mladome kralju, a kasnije i njegovoj ženi, kraljici. Kralju je pomogao da upozna kraljevnu i oženi ju. Našao se u kušnji pomoći svome kralju kada je čuo tri gavrana kako pričaju o nesreći koja bi stigla kralja i kraljevnu. - *Kad se iskrcaju, dotrčat će mu ususret lisast konj, i on će htjeti da na njega uzjaše, pa ako to učini, odjurit će s njime u zračne visine, te nikad više neće vidjeti svoje djevojke.* - *Zar tu nema pomoći?* - *zapita drugi.* - *Ima. Ako tko drugi brže bolje uzjaše, izvadi pušku što se nalazi u bisagama, i ubije konja, mladi će se kralj spasiti. Ali tko to zna! Ako tko i zna, pa mu to kaže, skamenit će se od nožnih prstiju do koljena.* (Grimm, 2011: 26) Ivan nije znao što mu je činiti, zatajiti svome kralju što je čuo ili mu sve ispričati te izgubiti život. Tada je odlučio: *Hoću da spasim svoga gospodara, pa makar i sam poginuo.* (Grimm, 2011:27) Ivan je pravi primjer vjernoga sluge koji je spreman i život dati za svoga gospodara. Vjerni sluga dao je svoj život, a kralj je nakon njegove smrti podigao kameni lik koji će ga podsjećati na Ivana. Žrtvovao je svoje sinove kako bi Ivana vratio u život, njihovom je krvlju premazao kameni lik te je Vjerni Ivan oživio. Kako bi se odužio kralju, Vjerni Ivan oživio je kraljeve sinove. - *Tvoja vjernost – progovori Ivan – ne smije ostati nenagrađena. – Uzme dječje glave, nasadi ih i namaže dječjom krvlju; djeca učas ožive, stanu skakati i igrati se, kao da im se ništa nije dogodilo.* (Grimm, 2011: 28) Oživljavanje djece bilo je čudo koje je izveo Vjerni Ivan. Tim činom, Ivan je nagradio kralja za njegovu nesebičnost. I u ovoj bajci vidimo kako je dobro nagrađeno.

## **5.8 Nahod-ptica**

Nahod-ptica bajka je o djetetu koje je šumar spasio od ptice grabilice i ponio ga kući. Dijete je nazvao Nahod-ptica te ga odgajao zajedno sa kćeri Lenčicom. Stara je kuharica htjela skuhati Nahod-pticu, no djevojčice su pobjegle. Tri momka su ih tražila, ali su se one svaki put

uspješno pretvorile u nešto i zavarale momke. Jednom su bile bokor i ružica na njemu, drugi put crkva i kruna na njoj. Stara kuharica je tada poslala u potragu za njima te je naišla na ribnjak i patku u njoj. Sagnula se ispiti vodu, no patka ju gurne te se vještica uguši. Djeca su se sretno vratila kući.

U ovoj bajci glavni lik pomagač je Lenčica koja ima moć pretvaranja. Lenčica je djevojčica nadnaravnih moći koja se pojavljuje na početku bajke. Pomaže glavnom liku, Nahod-ptici tako što ju spašava od zle kuharice. Prvo s njom pobjegne od kuće, a zatim, kako ih ne bi pronašli koristi moć pretvaranja. *Djeca baš sjedahu pred šumom, kad ugledaju gdje žurno dolaze tri momka, te Lenčica reče Nahod-ptici: - Ako ti mene ne ostaviš, neću ni ja tebe. - Ni sad ni ikad! - Budi ti bokor, a ja ružica na njemu. Kad ona tri momka stigoše pred šumu, ne nađoše ništa drugo osim bokora i ružice na njemu, a djeci ni traga ni glasa.* (Grimm, 2011: 30) Pintarić (2008) navodi razlog pretvaranja: *Kada sile dobra proniknu u budućnost i uvide u kakve će nevolje njihov šticećenih zapasti, pomažu mu na taj način da ga obdare ograničenim pretvaranjem.* (Pintarić, 2008: 27)

Još jedan pomagač u bajci je šumar, Lenčin otac koji je Nahod-pticu spasio od ptice grabilice te ju odgajao zajedno sa svojom kćeri. Prikazan je kao stvarni muški lik. Pojavljuje se samo na početku bajke kada spašava Nahod-pticu. U bajci nema opisa likova pomagača.

## **5.9 Dvanaestorica braće**

Dvanaestorica braće bajka je o braći koja su morala pobjeći od kuće. Njihov otac, kralj, naredio je da ukoliko kraljica rodi djevojčicu dječaci moraju umrijeti te priredio sobu sa dvanaest ljesova. Majka kraljica se povjerila najmlađem sinu Benjaminu te je on s braćom pobjegao u šumu. Kada su braća iz šume vidjela crvenu zastavu na dvorcu, shvatili su da se ne smiju vraćati jer je majka rodila kćer. Braća su pronašla kućicu u šumi i tamo živjela sretno dok ih sestra kraljevna nije pronašla. Voljeli su se i zajedno složno živjeli. Kraljevna je u vrtu ubrala dvanaest ljiljana što je braću pretvorilo u gavranove. Nestala je kuća i vrt, a pred njom se stvorila stara žena koja joj je rekla kako joj se braća mogu vratiti ako sedam godina bude nijema. Kraljevna tako i napravi. Neki kralj ju je vidio u šumi te oženio. Svekrva ju nije voljela jer je nijema te ju dala zapaliti. U taj tren isteklo je sedam godina i braća joj se vrata te je spase. Svekrva je umrla ružnom smrću, a svi ostali živješe sretno.

U bajci se pojavljuju dva lika pomagača, oba su ženski likovi. Prvi lik pomagač je djevojčica, sestra dvanaestorice braće. Pojavljuje se na početku bajke kada njeno rođenje utječe na život njene braće koji moraju pobjeći od kuće kako bi se spasili. Mlada kraljevna pomaže pozitivnim likovima, braći. Stvarni je ženski lik. U bajci je kratko opisana: (...) *bila ona dobra srca i lijepa, baš od oka, a zlatna joj zvijezda na čelu.* (Grimm, 2011: 32) Djevojka je otišla od kuće kako bi potražila svoju braću. Branjem ljiljana kraj začarane kućice pokrenula je moć pretvaranja te braću pretvorila u gavranove. Potom se žrtvovala te sedam godina bila nijema kako bi joj se braća vratila.

Stara žena drugi je lik pomagač koji pomaže djevojci svojim savjetom. Pojavljuje se kada djevojka ostane sama u divljoj šumi i ne zna što da radi. Opisa stare žene nema, ali uz nju su vezani čudesni događaji te možemo zaključiti da je nestvarni lik. Pojavila se niotkuda i djevojci savjetovala da sedam godina mora biti nijema kako bi oslobodila svoju braću.

### **5.10 Mudra Jelka**

Mudra Jelka bajka je o djevojci koja je bila mudra te je po tome dobila ime. Roditelji su je htjeli udati te je u kuću došao zaručnik. Kada je Mudra Jelka sišla u podrum po pivo, ražalostila se nad budakom koji je ostao gore na zidu te se uplaši da jednoga dana ne padne na njeno dijete. Dolazeći u podrum provjeriti što je s Mudrom Jelkom svi se ražaloštiše na njenu priču i plakaše. Služavka, sluga, mama i tata. Zaručniku se svidjelo kako je Jelka mudra te ju oženi. U braku, Jelka je morala u polje požeti žito, no od pretjeranog mudrovanja što će prije, najela se te zaspala. Ivo ju nađe kako spava te joj oko vrata objesi ptičju zamku s zvončićima i zaključa vrata. Mudra Jelka više nije znala je li to ona ili ne. Ivi je pokucala na vrata, no on joj je tvrdio da je Jelka unutra već. Tako je Mudra Jelka pobjegla iz sela i nitko ju više nije vidio.

U ovoj bajci nema likova pomagača.

### **5.11 Šestorica obilaze svijetom**

Šestorica obilaze svijetom bajka je o čovjeku koji je služio u ratu te krenuo u obilazak svijeta kako bi stekao zasluženno blago. Putem sretne čovjeka koji je bio snažan te ga povede sa sobom. Sretnu njih dvojica i lovca te čovjeka „puhala“ koji im se pridruže. Putem im se



pridruže i čovjek trkač te čovjek koji može smrznuti sve što mu se nađe na putu. Tako ih je bilo šestorica na okupu. U nekom gradu kralj je objavio da onaj tko pobijedi njegovu kćer u utrci, dobije ju za ženu. Ratnik prijavi trkača te trkač pobijedi no kralj nije htio dati kćer te ih smjesti u prostoriju kako bi izgorili. Jedan od šestorice pusti studen u sobu i oni prežive. Kralj im je zatim ponudio novce, koliko god mogu ponijeti ako se odreknu njegove kćeri. Momci pristanu te snažan čovjek ponese teret cijelog kraljevog blaga. Putem kući ih presretnu kraljevi vojnici pokušavajući im oteti blago no čovjek „puhalo“ ih sve otpuše. Odnijeli su blago kući i živjeli sretno.

U ovoj bajci likovi pomagači su ujedno i glavni likovi. Bajka govori o šestorici koja su se okupila i pokušavaju se obogatiti. Tijekom toga puta pomažu jedan drugome. Nestvarni su muški likovi koji posjeduju različite moći. Pomažu si pomoću čarolije, nadnaravnih moći. U bajci nisu imenovani već imaju nadimke prema svojim moćima: ratnik, jakota, lovac, puhalo, trkač i čovjek sa šeširićem. Ratnik je čovjek koji je služio u ratu te je po završetku rata otpušten. Jakota je snažan čovjek koji može nositi što god treba na svojim ramenima. Na početku bajke spominje se kako čupa stabla i nosi ih majci. Pomogao je nositi blago koje im je kralj obećao. Zahvaljujući svojoj snazi, odnio je sve blago kraljevstva te tako obogatio sebe i svoje prijatelje. Lovac je čovjek koji može naciľjati i najudaljenije predmete, a u bajci se spominje kako dvije milje udaljenu muhu gađa u lijevo oko. Pomogao je trkaču da pobijedi u utrci tako što ga je probudio tijekom utrke opalivši puškom konjsku glavu ispod njegove glave. Puhalo je čovjek koji pušući iz nozdrva može okretati vjetrenjače. Na kraju bajke, kada je kralj poslao vojnike na njih, pomogao je i obranio svoje prijatelje te sačuvao blago. – *Šta to kažete? Mi da smo vaši zarobljenici? Prije ćete svi vi po zraku plesati – zaprijeti puhalo, začepi jednu nozdrvu, a kroz drugu puhne u pukovnije, i svi se razlete po plavome zraku kud koji.* (Grimm, 2011: 39) Čovjek koji može otkopčati jednu nogu je trkač, brži je i od ptice kada leti. On je sudjelovao u utrci s kraljevom kćeri te ju pobijedio i time pomogao prijateljima u osvajanju kraljeve kćeri. Čovjek sa šeširićem ima moć smrzavanja kada mu šešir uspravno stoji. Pomogao je kada ih je kralj zatvorio u sobu i naložio vatru kako bi se usijalo željezo na vratima i njih ugušio. – *Neće mu poći za rukom; pustit ću studen, od koje će se vatra zastidjeti i sakriti – oglasi se onaj sa šeširićem, namjesti ga uspravno, i zatim smjesta padne mraz, te vrućine sasvim nestade, a jela se u zdjelama počnu smrzavati.* (Grimm, 2011: 38)

### **5.12 Pas i vrabac**

Pas i vrabac bajka je o nesretnom psu i njegovom prijatelju vrapcu. Jedan pas imao je lošeg gospodara te odlučio krenuti sam u svijet. Susreo je vrapca koji mu je pomogao. Vrabac je gladnog psa odveo u mesnicu i pekaru. Umoran pas poželio je odspavati, a vrabac ostane kraj njega. U to vrijeme dođe kočijaš s tri upregnuta konja i bačvama vina te krene putem gdje je pas ležao te ga pregazi. Vrabac se razljutio te mu isključao bačve vina i konjima oči. Kod kuće mu je pozobao pšenicu. Kočijaš ga je naposljetku uhvatio i progutao no vrabac je dolepršao natrag mu u usta. Žena je uzela sjekiru da ubije vrapca no promašila je i ubila kočijaša. Vrabac je slobodan odletio.

Lik pomagač u ovoj bajci je vrabac. Vrabac je stvarna životinja koja je u ovoj bajci poprimila ljudski glas. Pojavljuje se na početku bajke kada pomaže jednom psu koji luta svijetom. Vrabac je nahranio psa i naučio čovjeku koji je usmratio psa. Lik pomagač ne koristi čaroliju niti čarobne riječi ili predmete. Svojim djelima pomaže psu i osvećuje ga; isključao je kočijašu bačve i konjima oči.

### **5.13 Pepeljuga**

Jedna od najpoznatijih svjetskih bajki zapisana je i u verziji braće Grimm. To je bajka o djevojci koja je ostala bez majke i dobila zlobnu maćehu i dvije polusestre koje ju nisu voljele. Nazvali su je Pepeljuga jer je spavala kraj ognjišta u pepelu. Majčin grob na koji je posadila ljeskovu grančicu bio joj je jedina utjeha. Kralj je priredio svečanost gdje će kraljević izabrati svoju buduću ženu, no Pepeljugu polusestre i maćeha nisu htjele povesti. Maćeha joj je zadala posla kako ne bi mogla otići, no pomogle su joj ptičice i grlice, otrijebile su leću umjesto Pepeljuge no ni tada Pepeljuga nije smjela na bal. Tužna Pepeljuga otišla je na majčin grob i tamo joj je ptičica ispunila želju i dala haljinu i cipelice. Pepeljuga je cijelu noć plesala s kraljevićem, a kada je kraljević htio saznati tko je, pobjegla je i sakrila se u golubinjak. Iduću večer svečanost se nastavila i ptičica je opet pomogla Pepeljugi koja je opet na kraju večeri pobjegla i popela se na stablo. Treću večer kraljević je naredio da se stepenice namažu smolom kako bi zaustavio Pepeljugu, no ona je ipak uspjela pobjeći ostavivši cipelicu. Kraljević je iduće jutro došao u kuću te Pepeljuginu oca upitao za kćeri. Obje polusestre su zavarale kraljevića te odrezale prst i petu kako bi mogle stati u cipelicu. Ptičice na granama su

ih odale te se kraljević vratio i shvatio da je cipelica Pepeljuginina. Na svadbi kraljevića i Pepeljuge ptičice su zavidnim i zlobnim polusestrama isključivale oči.

Likovi pomagači u ovoj bajci su ptice, golubice i Pepeljuginina majka. Ptice su u ovoj bajci nadnaravni likovi koji pomažu glavnom liku. Bijela ptičica pojavljuje se prvo na majčinom grobu, a tijekom cijele bajke golubice i ptičice prisutne su kada god Pepeljugi zatrebaju. Svojim nadnaravnim moćima Pepeljugi ispunjavaju želje.

*Kad nikoga više ne bijaše kod kuće, otiđe Pepeljuga na grob svoje majke pod ljeskovo drveće i vikne:*

*Milo drveće, tresi grane:*

*Zlato, srebro saspi na me!*

*Nato joj ptica baci zlatnu i srebrnu odjeću te svilom i srebrom izvezene cipelice. Pepeljuga brže bolje obuče odjeću i pođe na svadbu. (Grimm, 2011: 45-46) Nema detaljnih opisa ptica.*

Ptice također pomažu i stvarnim djelima, bez upotrebe nadnaravnih moći.

*Djevojka iziđe na stražnja vrata u vrt i vikne: - Oj vi pitome golubice, vi grlice i sve ptičice pod nebom, dođite i pomozite mi trijebiti:*

*Dobre u lončić,*

*Loše u želučić!*

*Nato kroz kuhinjski prozor doletješe dvije bijele golubice, pa grlice i napokon dolepršaše sve ptičice pod nebom te se skupiše oko pepela. Golubice klimahu glavicama i kljuckahu: kljuc, kljuc, kljuc, a nato i druge počnu: kljuc, kljuc, kljuc, te sva dobra zrnašca otrijebe u zdjelu. (Grimm, 2011: 45)*

Uz to što pomažu glavnom liku, ptice na kraju bajke kažnjavaju negativne likove. *Kad su zaručnici pošli u crkvu, bila je najstarija sestra s desne, a najmlađa s lijeve strane, i golubice isključuju svakoj po jedno oko. A kad su izlazili iz crkve, bila je najstarija s lijeve, a najmlađa s desne strane; i golubice isključuju svakoj drugo oko. I tako za svoju zlobu i neiskrenost biše kažnjene sljepoćom za čitav život. (Grimm, 2011: 48)*

Lik pomagač je i Pepeljuginina majka. Na majčinom grobu ona traži oslonac i zadobiva pomoć. Lijeskova grančica koju je Pepeljuga zasadila i zalijevala suzama izrasla je u drvo koje je za nju imalo čarobne moći. Drvo predstavlja majku koja nesretnoj kćeri ispunjava želje. Na

majčinom grobu se pojavljuje i bijela ptičica koja ispunjava Pepeljuginu želju. Bettelheim navodi da se u bijeloj ptici prepoznaje majčin duh (Bettelheim, 2004).

#### **5.14 *Mirko i Milka***

Mirko i Milka bajka je o mladom bračnom paru. Dok je Mirko bio na oranju, Milka je trebala pripremiti ručak, ali joj se dogodio čitav niz nezgoda jer je razmišljala o „svemu i svačemu“. Svojim se postupcima Milka prikazuje kao lijena i nepromišljena. Mirko je u staji zakopao zlatnike te zabranio Milki da ih dira. Kada naiđu trgovci i ponude joj zdjele i lonce, ona im preda svo zlatu za to. Mirko je bio ljut kad je saznao te su krenuli za lupežima. Milka je putem potrošila njihovu hranu te se morala vratiti kući zaključati vrata i po još hrane. I u toj potrazi se otkriva Milkina nepromišljenost te je sa sobom ponijela kućna vrata da tako čuvaju kuću. Kasnije su prespavali na nekom drvetu, ispod kojeg su bile lupeži sa njihovim zlatom. Milki su ispala vrata te su tako lupeži pobjegle i oni su dobili natrag svoje zlatu. Nakon povratka kući, Milka je morala u polje žeti, no nemarno je svoju odjeću isjekla. Mirko ju nije htio primiti u kuću, a ona nije bila prisebna pa je mislila da je već došla kući. Dok je lutala susrela je lupeži te s njima krenula u pljačku.

U ovoj su bajci likovi pomagači izostali. Likovi pomagači najčešće pomažu dobrim likovima, a Milka je negativno ocrtana u bajci, lijena je i nepromišljena te nema nikoga da joj pomogne. Glavni lik bajke netipično je negativno prikazan. Milkina nepromišljenost i brzopletost donosi joj mnoge nevolje te bajka za nju ne završava sretno, što je također i netipičan kraj.

#### **5.15 *Crvenkapica***

Crvenkapica je bajka o djevojčici koja je krenula u posjet bolesnoj baki. Ponijela joj je kolača i vina. Putem kroz šumu sreća je vuka te mu odala gdje ide. Vuk je otišao baki prije nje te ju pojeo i ušao u njen krevet kako bi prevario Crvenkapicu. Crvenkapica je primjetila bakine velike uši, oči i ruke i začudila se. Vuk ju je pojeo i zaspao. Lovac koji je prolazio začudio se bakinom hrkanju te zapazio vuka i rasporio ga. Crvenkapica i baka bile su žive u truhu. Napunili su vučev stomak kamenjem. Vuk je umro, a Crvenkapica i baka živjele sretno.

U ovoj bajci lik pomagač je lovac. Pojavljuje se na kraju bajke kada je potrebno spasiti Crvenkapicu i baku od vuka. Pomagač pomaže pozitivnim likovima te kažnjava negativnog lika. Lovac je stvaran muški lik koji činom rezanja vukova trbuha spašava Crvenkapicu i baku. - *Ovdje si mi zar, stari grešniče, odavna te tražim!* - usklikne lovac, i već htjede puškom ciljati, kadli se prisjeti, da vuk nije možda progutao baku, pa bi se mogla još spasiti. Stoga ne odapne, već uzme nožice pa stane vuku parati trbuh. Nekoliko puta zareže i opazi kako se zasja crvena kapica; zareže on još nekoliko puta, i djevojka iskoči iz vučje utrobe...Nato iziđe i stara baka, još živa; jedva disaše. (Grimm, 2011: 55) U bajci nije upotrijebljena čarolija niti čarobne riječi pri spašavanju. U ovoj je bajci vidljivo jedinstvo stvarnoga i zamišljenoga svijeta koje je tipično za klasičnu bajku. Događaj u kojem lovac vadi baku i djevojčicu iz vukova trbuha se doživljava kao nešto normalno i ne izaziva čuđenje. Bettelheim (2004) navodi kako je lovac djeci najprivlačniji lik jer spašava dobre i kažnjava zle likove. (Bettelheim, 2004.)

### **5.16 Sedam gavrana**

Bajka Sedam gavrana govori o sinovima koji su se prometnuli u gavrane. Čovjek i žena imali su sedam sinova te im se rodila napokon i kćer. Mala i slaba, bilo ju ju potrebno odmah krstiti. Otac je sinove poslao po vodu za krštenje na studenac. Vrč im upao u studenac te se nisu htjeli vratiti kući. Otac ih prokleo te se oni pretvoriše u sedam gavrana. Sestra im porasla te poslala u svijet potražiti ih. Zvijezde su joj pomogle te joj dale pileću košticu kojom treba otvoriti stakleno brdo gdje su njena braća. Košticu je putem izgubila te si odrezala prst kako bi otključala stakleno brdo. Tamo je pronašla patuljčića koji je pripremao ručak za gavranove. Kada su došli i vidjeli svoju sestru, poprimili su ponovno ljudski izgled te se zajedno vratili kući.

Likovi pomagači u ovoj bajci su zvijezde, točnije zvijezda Danica. Nebesko tijelo ovdje ima ulogu lika pomagača koje komunicira s ljudima. Zvijezda je pomogla djevojci time što joj je dala pileću košticu koja otvara stakleno brdo. (...) *one bijahu dobre i prijazne, a svaka je sjedila na posebnoj stolici. Danica ustane, dade joj pileću košticu i pouči je ovako: - Bez ove koštice ne možeš otvoriti staklenoga brda, a u staklenom se brdu nalaze tvoja braća.* (Grimm, 2011: 56). Kao što je vidljivo, bajka sadrži kratki opis zvijezda. Pileća koštica predstavlja čarobni predmet koji će joj pomoći otključati stakleno brdo u kojem se nalaze njena braća.

U bajci se pojavljuje i patuljak koji pomaže djevojci. Nadnaravni je muški lik. On joj dopušta da ostane i pričekava svoju braću. Nema opisa patuljka, uočljivo je jedino kako im on poslužuje ručak.

### **5.17 Bremenski gradski svirači**

U bajci Bremenski gradski svirači upoznajemo životinje koje gospodari više ne žele jer su ostarjele. Magarac odluči otići u grad Bremen i postati svirač. Na putu susretne također nezadovoljne psa, mačku i pijetla te pođu svi zajedno. Pronašli su kuću u kojoj su zatekli razbojнике kako se goste i uživaju. Popeli su se jedan na drugoga i napravili veliku graju koja ja otjerala razbojнике. Uživali su u hrani i društvu. Kasnije tijekom noći dok su životinje spavale, jedan razbojnik se vratio da provjeri tko je u kući no životinje su opet složno izbacile razbojnika van i ostale živjeti u kući.

U ovoj bajci životinje su sami sebi pomagači. Umorni i gladni od puta smislili su način kako otjerati razbojнике iz kuće. *Nato se životinje stanu dogovarati, kako da razbojнике otjeraju, i konačno nađu sredstvo. Magarac morade prednje noge metnuti na prozor, pas mu skoči na leđa, mačak se popne na psa i napokon uzleti pijetao te sjedne mačku na glavu. Kad se tako, namjestiše, stanu na dani znak zajedno svirati: magarac revao, pas lajao, mačak mijukao, pijetao kukurijekao; zatim provale kroz prozor u sobu, te se očuje treska i zveka stakla. Razbojnici se od silne graje trgnu pomislivši, da sablast neka dolazi, skoče i od straha pobjegnu u šumu.* (Grimm, 2011: 59) Stvarne su životinje koje su u ovoj bajci poprimile ljudski glas. Svojom domišljatošću i slogom uspijevaju pomoći samima sebi, što ujedno nosi i bitnu poruku bajke.

### **5.18 Mudra seljanka**

Mudra seljanka bajka je o siromašnom seljaku i njegovoj kćeri. Otac i kći zamolili su kralja da im daruje nešto zemlje za obrađivanje. U zemlji su pronašli stupu od zlata te je otac htio predati kralju pronađeno. Kći ga je uvjerala da to ne čine jer će kralj tražiti i tučak koji nisu pronašli. Tako je i bilo te je seljak zatvoren u tamnicu. Kralj je tako upoznao seljakovu kći pred koju je postavio zagonetku. Seljanka je riješila zagonetku i postala kraljevom ženom te oca izbavila iz tamnice. Jednoga su dana seljaci došli pred dvor s volovima i kobilama. Kobilama

se oždrijebila, a prepirkom je ispalo da je ždrijebe volovo. Kraljica je pomogla nesretnom seljaku koji je izgubio ždrijebe tako što mu je rekla da pred kraljem peca ribe na suhom. Kralj je saznao da je to savjet kraljice te je bio ljut i potjerao ju kući. Dopustio joj je ponijeti samo ono što joj je najmilije. Mudra seljanka ga je omamila i njega odvela kući. Kralj je shvatio da je kraljica u pravu te su se vratili u kraljevske dvore i živjeli sretno.

U ovoj bajci seljanka, odnosno kasnije kraljica, je lik pomagač. Stvarni je ženski lik. Na početku bajke savjetom želi pomoći ocu, no nije uspjela. Savjetovala je oca da ne predaju kralju pronađenu stupu od čistoga zlata jer će tada tražiti i tučak koji nisu pronašli. Ona je, postavši kraljicom, i dalje bila pravedna i milostiva te je pomogla i seljaku kojemu je nepravdom oduzeto ždrijebe. Kralj je, kako bi smirio prepirku pred dvorom, odlučio da ždrijebe pripada čovjeku koji je imao volove, a ne seljaku koji je imao kobile. Tada je kraljica savjetovala seljaka što da napravi: *Sutradan, kad kralj pođe na smotru četa, stani nasred ceste, kuda će on proći, uzmi veliku ribarsku mrežu i čini, kao da loviš ribu, istresaj mrežu, kao da je puna. – Osim toga pouči ga kraljica, što treba da odgovori kralju, ako bi ga što pitao.* (Grimm, 2011: 61) Seljak je poslušao kraljicu i to napravio. Kraljica ga je poučila i što da odgovori kralju: - *Kako god dva vola mogu oždrijebiti ždrijebe, tako i ja mogu na suhu loviti ribu.* Na taj se odgovor kralj naljutio te je seljak morao priznati da mu je to kraljica rekla. U bajci se ne saznaje što se kasnije dogodilo sa seljakom i je li mu kraljičina pomoć donijela što dobra. Kraljica je i sama sebi pomogla kada ju je kralj htio otjerati iz dvora. Rekavši joj da ponese sa sobom što joj je najmilije, ona je njega povela sa sobom. Zahvaljujući njenoj promišljenosti, kralj joj je oprostio i smilovao joj se te joj dopustio da se s njim vrati u dvor.

### **5.19 Trnoružica**

Trnoružica je bajka o djevojci koju su kralj i kraljica dobili nakon mnogo vremena. Priredili su veliku svečanost i pozvali uz svu rodbinu i znance i dvanaest gatalica, a trinaestu nisu jer su imali samo dvanaest zlatnih tanjura. Gatalice darivale dijete ljepotom, bogatstvom, krepošću i raznim lijepim željama. Na svečanosti se pojavila i nepozvana gatalica te joj prorekla da će se u petnaestoj godini ubosti vretenom i umrijeti. Zadnja gatalica kada je došla na red, pokušala je ublažiti proroštvo te rekla da će kraljevna spavati stoljetnim snom. Unatoč tome što je kralj spalio sva vretena u kraljevstvu, kada je kraljevna napunila petnaestu godinu, u starom je tornju pronašla staricu koja prede te se ubola na vreteno. Zaspala je dubokim

snom kao i cijeli dvor. Mnogi su kraljevići tijekom godina dolazili, ali ih je trnova živica sve zaustavila. Kada je prošlo sto godina, jedan je kraljević uspio doći do kraljevine te ju je svojim poljupcem probudio. Cijeli dvor se probudio te proslavio svadbu kraljevine i kraljevića.

U ovoj bajci kao lik pomagač pojavljuje se gatalica. Gatalica je nestvarni, nadnaravni ženski lik koji čarolijom pomaže mladoj kraljevni. Pojavljuje se kada je njena pomoć najviše potrebna, nakon što zla gatalica kraljevni preokrene zlu sudbinu. Kraljevni pomaže svojim riječima, tj. ublažuje proroštvo zle gatalice: - *Ipak to neće biti smrt: stoljetnim će snom usnuti kraljevska kći.* (Grimm, 2011: 62) Uz nju se pojavljuje još jedanaest gatalica (nestvarni natprirodni ženski likovi) koje svojim dobronamjernim proroštvom pomažu kraljevni. (...) *gatalice obdaruje dijete svojim divnim darovima: jedna krepošću, druga ljepotom, treća bogatstvom i svime ostalim, što se na svijetu može poželjeti.* (Grimm, 2011: 62) Na kraju bajke pojavljuje se kraljević koji kraljevinu spašava poljupcem i budi ju iz stoljetnog sna. Kraljević je stvarni muški lik.

### **5.20 Siromah i bogataš**

U davnim vremenima, Bog je hodao zemljom i uhvatila ga je noć. Htio je prenoćiti negdje. Vidio je veliku bogataševu kuću i malu siromahovu kolibu. Kada je pokucao kod bogataša, on ga je otjerao. Siromah i njegova žena primili su Boga u svoju kuću i nahranili ga te mu dali svoju postelju. Bog im je na odlasku ispunio tri želje, da budu zdravi, siti i dao im je novu kuću. Kada je bogataš to vidio, pojurio je za Bogom da i njemu ispuni tri želje. Bog mu je rekao da čega god se sjeti će mu ispuniti. Putem kući bogataš slučajno poželi da konj slomi vrat, što mu se i ostvari. Ponio je sedlo s konja i poželio da ga ne mora nositi nego da mu žena sjedne na sedlo i ne može sići. Došavši kući vidio je da mu se želja ostvarila te je treću želju morao iskoristiti na to da mu žena siđe sa sedla. Potrošio je sve tri želje, ali ništa dobio nije. Siromah i njegova žena živjeli su sretno i pobožno.

Lik pomagač u ovoj bajci je Bog. Pojavljuje se na početku bajke kada od silnog umora poželi prenoćiti negdje te tako stavlja na kušnju siromaha i bogataša. *Jedva pokuca i već siromah otvori vratašca i zamoli putnika, da uđe. - Noćite u mene - ponudi mu siromah. - Mrak je; večeras i onako ne biste dalje.* (Grimm, 2011: 64) Klasičan je lik pomagač jer stavlja likove na kušnju kako bi shvatio tko zaslužuje pomoć. Siromah se pokazuje kao pozitivan lik u bajci te zaslužuje pomoć. Bajke i svjedoče tome kako treba biti ustrajan u dobroti te cijeli život u



vjeri provesti (Pintarić, 2008). Opisa likova u bajci nema. Bog kao nadnaravni lik pomoću nadaravnih moći ispunjava želje siromahu. - *Budući da ste tako milosrdni i pobožni, zaželite sebi troje, da vam ispunim.* - *Šta da drugo zaželim* - odgovori siromah - *već vječno blaženstvo, i da nas dvoje, dok živimo, budemo zdravi i da imamo svagdanji kruh; treće ne bih znao šta da zaželim.* - *Ne bi li htio novu kuću mjesto stare?* - zapita ga Bog. - *O da!* - *prihvati čovjek.* - *Ako mogu još i to imati, bilo bi mi doista milo.* Nato Bog ispuni njihove želje, pretvori im staru kuću u novu, blagoslovi ih još jedamput i otiđe. (Grimm, 2011: 64-65) Bog je, unatoč tome što ga bogataš nije htio primiti u kuću pristao i njemu pomoći te mu ispuniti tri želje. I zlima se ponekad nudi dobro, no bogataševa pohlepa i škrtost mu nije donijela ništa dobro. Bogataš je bio loš čovjek, pohlepan i sebičan. Od silne pohlepe nije znao što poželjeti te su mu se sve tri želje obile o glavu. Konj mu je slomio vrat te pao mrtav, a ženu je od ljutnje prikovao za sedlo. Kako bi oslobodio ženu, morao je iskoristiti i posljednju želju. Bogataš je dobio ono što je i zaslužio. Ova bajka još je jedan od primjera da pomoć pomagača dolazi do dobrih likova.

### **5.21 Kralj Bradonja**

Kralj je imao kćer koja je bila lijepa, ali ohola. Sve prosce koji su joj došli je odbijala, a među njima je i bio kralj kojeg je prozvala Bradonja. Kralj se razljutio i obećao je dati prvome prosjaku koji dođe. Ispred dvora došao je svirač za kojeg je kralj oženio svoju kćer. Kraljevna se morala preseliti kod prosjaka, a putem do njegove male kuće prolazili su šumama, livadama i gradom koji su bili u posjedu kralja Bradonje te je kraljevna žalila što nije pristala na njegovu prosidbu. Teško su živjeli, a kraljevna je morala i na trg prodavati suđe. Jednoga dana konjanik u prolazu joj je uništio sve posuđe. Kraljevna je zatim morala služiti na dvoru na svadbi kraljevića. Tamo je bio kralj Bradonja te ju je pozvao na ples i objasnio kako je on taj prosjak i konjanik te da se pretvarao kako bi ju promijenio. Otada su sretno živjeli.

U ovoj je bajci lik pomagač kralj Bradonja. Stvarni je muški lik. Pomaže kraljevni koja je bila lijepa, ali ohola i obijesna. Likovi pomagači najčešće pomažu dobrim likovima koji zasluže pomoć te je ova bajka netipična po tome. Kraljevna je negativno prikazana, no kralj Bradonja ju želi promijeniti, pruža joj priliku da bude bolja osoba. Pretvara se da je prosjak i svirač te ju oženi. Pruža joj život u siromaštvu kako bi ju kaznio zbog njene obijesti: *Sve se to događalo samo zato, da se tvoja oholost skrši i da se kazni tvoja obijest, kojom si mi se rugala.* (Grimm,

2011: 70) Kraljevna je shvatila da je bila nepravedna i ohola prema ljudima oko sebe te imala želju promijeniti se. Oholost se u ovoj bajci pretvorila u dobrotu i ljubav. Kraj ove bajke nije tipičan za klasičnu bajku. *Likovi su u klasičnim bajkama stalni ili zadani, što znači da do kraja ne mijenjaju svoje osobine.* (Pintarić, 2008: 22) Djevojka se promijenila i postala dobra, a promjena likova jedna je od osobina modernih bajki.

### **5.22 Doktor Sveznalica**

Siromah imena Rak želio je postati doktor. Dobio je savjet od jednoga doktora da kupi početnicu s pijetlom, odijela i stavi natpis nad kućom „Ja sam Doktor Sveznalica“. Jednom gospodinu ukraden je novac i on je potražio Doktora Sveznalicu da mu pomogne. Otišao je u gospodinovu kuću zajedno sa ženom Gretom. Prvo su ručali, a sluge koji su donosili hranu su posumnjali da doktor zna da su oni okrali gospodina. Zatim ga je gospodin iskušao da pogodi što je u zdjeli, a slučajno je pogodio da su rakovi. Uplašeni sluge obećali su mu novac samo ako ih ne izda. Doktor Sveznalica rekao je gospodinu gdje je novac, a sluge nije izdao. Za nagradu je dobio mnogo novca i postao poznat.

U ovoj bajci klasični likovi pomagači izostaju. Istaknuti se može doktor koji je savjetom pomogao siromašnom seljaku. - *Prvo kupi sebi početnicu, u kojoj stoji sprijeda pijetao - stane ga doktor upućivati; - drugo: prodaj kola i svoja dva vola te za taj novac kupi odijela i uopće što je potrebno za doktorsko umijeće; treće: naruči natpis koji glasi J a s a m D o k t o r S v e z n a l i c a , pa ga pribij iznad kućnih vrata.* (Grimm, 2011: 71) Doktor je stvarni muški lik koji se pojavljuje na početku bajke. Kada je seljak postao Doktor Sveznalica, pružila mu se prilika da se dokaže. Sam je sebi nesvjesno pomogao svojim komentarima te tako postao poznat znamenit čovjek.

### **5.23 Snjeguljica**

Snjeguljica je jedna od najpoznatijih bajki. Majka joj je umrla, a otac, kralj, oženio se drugom ženom. Maćeha je bila ohola i težila za ljepotom. Imala je čarobno ogledalo koje joj je uvijek tvrdilo da je ona najljepša na svijetu. Jednoga dana, kada je Snjeguljica porasla, ogledalo je maćehi odgovorilo kako je Snjeguljica najljepša. Ljubomorna maćeha lovcu je naredila da kraljevnu odvede u šumu, ubije ju i donese joj njenu jetru i pluća. Lovac se smilovao

Snjeguljici te ju pustio da pobjegne. Kao dokaz maćehi donese jetru i pluća divlje svinje. Snjeguljica je lutala šumom dok nije pronašla malu kućicu u kojoj su sve stvari bile malene. Najela se i napila te otišla prileći. To je bila kućica patuljaka koji su se iznenadili vidjevši da im je netko u kući i spava u njihovom krevetu. Ujutro su se upoznali sa Snjeguljicom koja im je ispričala svoju priču. Ostala je kod njih i bila njihova domaćica. Patuljci su radili u gori, i upozoravali Snjeguljicu da nikome ne otvara dok njih nema. Maćeha je pomoću ogledala saznala da je Snjeguljica živa te se prurušila u staricu i došla joj na vrata nudeći odjeću. Maćeha ju je opasala pojasom kojim je jako stegnula te je Snjeguljica ostala bez zraka. Patuljci su ju spasili. Maćeha je ponovno prurušena otišla kod Snjeguljice te ju počešljala otrovnim češljem. Patuljci su Snjeguljicu pronašli bez svijesti te ju ponovno spasili. Znali su da je to djelo zle maćeha, no Snjeguljica je bila naivna i po treći puta pustila staricu u kuću. Starica je nudila pola jabuke, koju je Snjeguljica zagrizla i pala mrtva na zemlju. Patuljci ju nisu mogli spasiti te ju polože u lijes od stakla koji postavljaju na brdo. Jednoga dana naišao je kraljević i zatražio da mu predaju lijes sa Snjeguljicom u koju se odmah zaljubio. Patuljci mu teška srca poklone lijes. Kada su kraljeve sluge nosile lijes, potresli su ga te je Snjeguljici ispao komadić jabuke koji joj je zapeo u grlu. Snjeguljica je oživila i udala se za kraljevića. Na svadbu je došla i zla maćeha koja je nakon plesa u usijanim željeznim papučama pala mrtva.

U ovoj bajci kao likovi pomagači pojavljuju se lovac, patuljci, točnije sedam patuljaka i kraljević. Svi likovi pomagači pomažu Snjeguljici koja je okarakterizirana kao dobra, velikodušna, nesebična i nježna. Pružanje pomoći dobroj osobi karakteristično je za bajke. Lovac je stvarni muški lik koji se pojavljuje na početku bajke. Maćeha ga je natjerala da odvede Snjeguljicu u šumu i ubije ju no lovac nije imao snage to napraviti, sažalio se nad jadnom djevojkom te joj je poštedito život. Na taj način pomaže Snjeguljici. Bettelheim (2004) lovca karakterizira kao *izričito zaštitnički lik koji nas izbavlja od opasnosti naših i tuđih nasilničkih pobuda*. (Bettelheim, 2004: 178)

Patuljci su nestvarni, nadnaravni likovi koji su ovom bajkom postigli najveću popularnost<sup>2</sup>. Pojavljuju se usred bajke kada Snjeguljica traži utočište i naleti na njihovu kućicu. Pomažu Snjeguljici i pružaju joj svoj dom. Iako su nadnaravni likovi, u bajci nemaju nikakvih čarobnih moći. *Srećom bijaše već blizu večer, pa se patuljci vratili kući. i kad ugledaše kako Snjeguljica, kao mrtva, leži na zemlji, odmah pomisle na maćehu, stanu tražiti i nađu otrovni*

---

<sup>2</sup> Patuljci su najveću popularnost zasigurno stekli Disneyjevom verzijom Snjeguljice iz 1937.

češalj, i čim ga izvukoše, opet se Snjeguljica osvijesti i ispriповjedi što se dogodilo. Patuljci je opet upozore da bude na oprezu i da nikome ne otvara vrata. (Grimm, 2011: 76) Snjeguljici pomažu svojim djelima; prime ju u svoju kuću, spase joj život i naprave joj lijes od stakla. Opisa patuljaka u bajci nema.

Kraljević, stvarni muški lik pojavljuje se na kraju bajke. Nije klasičan lik pomagač, ne pomaže svjesno nego spletom okolnosti. *Nato se patuljci smilovaše i dadoše mu lijes. Tada kraljević zapovijedi svojim slugama da ga odnesu na ramenima. Pritom se spotakoše o grm pa se lijes potrese te Snjeguljici ispadne zalogaj, koji je bio zapeo u grlu- i ona otvori oči, digne pokrov, uspravi se i oživi.* (Grimm, 2011: 78) Zahvaljujući kraljeviću koji je naišao i poželio njen lijes, Snjeguljica je oživjela.

#### **5.24 Mudri ljudi**

Mudri ljudi bajka je o seljaku Ivi i njegovoj ženi Katici. Ivo je pošao u svijet na par dana i rekao Katici da njihove tri krave ne prodaje ispod dvjesto talira. Kada je trgovac došao i htio kupiti krave, Katici je rekao da je zaboravio novce te mu je dvije krave dala, a treću si ostavila kao zalog da će se trgovac vratiti. Kada se seljak vratio kući i shvatio što je Katica napravila razljutio se. Htio je ići saznati ima li netko gluplji od nje, ako ne nađe, obećao ju je istući. Na cesti je naišao na ženu koja mu je povjerovala da je došao s neba te mu dala novce kako bi ih on proslijedio njenom mužu na nebu. Njen sin je također poželio upoznati čovjeka koji je došao s neba te je seljaku dao konja kako bi ga upoznao s tim čovjekom. Ivo je došao kući s konjem i novcem te zaključio kako ima glupljih ljudi i od njegove Katice.

U ovoj bajci likovi pomagači su izostali.

#### **5.25 Braco i seka**

Braco i seka je bajka o dvoje djece koja su nakon smrti majke otišli od kuće i zle maćehe. Lutali su šumom, gladni i žedni. Došli su do izvora vode, no sve izvore maćeha je začarala. Sestra je čula s dva izvora kako žubori da će se onaj tko pije vodu pretvoriti u tigra i vuka. Nije dala bratu da pije vodu, no na trećem izvoru brat ju nije poslušao i pretvorio se u lane. Sestra ga je privezala za sebe te su naišli na neku kućicu i tamo stanovali. Živjeli su spokojno

u kućici no jednoga dana u šumi je bio organiziran lov za kralja te je lane poželjelo ići u šumu. Sestra ga je danima puštala da ide i svaki put lane je pobjeglo lovcima no jednoga dana su pronašli kućicu u kojoj braco i seka žive. Kralj je došao djevojci na vrata i očaran njome ju upita želi li se udati za njega. Djevojka se udala i povela lane sa sobom. Maćeha i njena kćer saznale su da su braco i seka sretni te su zatvorile mladu kraljicu u sobu i zapalile ju. Maćehina ružna kćer pretvarala se da je kraljeva žena. Mlada kraljica imala je sina te ga dolazila svake večeri dojiti. Dadilja je to vidjela i obavijestila kralja koji ju je prepoznao te kraljica oživi. Maćeha i kćer su bile kažnjene. Maćeha je izgorjela, a lane je tada ponovno poprimilo ljudsko obličje.

U ovoj bajci likovi pomagači su dadilja i kralj. Opisa likova pomagača nema. Oboje su stvarni likovi. Dadilja se pojavljuje na kraju bajke kada pomaže mladoj kraljici govoreći kralju za nju i njene posjete. Kralj pomaže tako što prepozna kraljicu i ona oživi. Osim na kraju bajke, kralj se pojavljuje i prije, kada dolazi djevojci na vrata te ju prosi i odvodi iz šumske kućice, zajedno sa njenim bratom, lanetom.

### ***5.26 Siromašni mlinarski momčić i maca***

Siromašni mlinarski momčić i maca bajka je o poštenom momku koji upoznaje macu. U mlinici je živio stari mlinar za kojega su radila tri momka. Shvativši da je star, naredi momcima da će onaj tko mu dovede najljepšeg konja naslijediti njegovu mlinicu. Tri momka krenu u potragu. Momka imena Ivo smatrali su priglupim te su ga napustili usred noći i ostavili u pećini. U šumi je susreo macu koja mu je ponudila da joj služi sedam godina, a ona će ga zauzvrat darivati konjem. Pošao je s macom u njen začarani dvor koji je bio prepun mačkica. Ivo je otada služio maci. Cijepao je drva, kosio livadu i sagradio joj kućicu. Nakon sedam godina maca ga je poslala kući rekavši da će mu za tri dana dovesti konja u mlinicu. Kada se Ivo vratio u mlinicu, ostala dva momka su već bila tamo s konjima, no jedan konj bio je slijep, a drugi hrom. Nije smio sjediti s njima za stolom jer je bio u poderanoj odjeći. Nakon tri dana pred mlinicu je došla kočija s konjima iz koje je izašla kraljevna. Kraljevna je bila maca kojoj je Ivo služio. Darivala ga je konjem te je naslijedio mlin. Zajedno su kočijom otišli do kraljevskih dvora koji su donedavno bili mala kućica koju je Ivo sagradio. Vjenčali su se i Ivo je postao bogat.

U ovoj bajci lik pomagač je maca koja kasnije postaje kraljevska kći. Maca je nestvarni, nadnaravni lik koja ima moć pretvaranja. U bajci se ne ističe niti objašnjava način njena pretvaranja. *Iz kočije iziđe prekrasna kraljevna, upravo ona šarena maca, kojoj je siromašni Ivo služio sedam godina.* (Grimm, 2011: 87) Pojavljuje se kada se glavni lik nađe u nevolji, kada ostane sam i ostavljen. U bajkama je karakteristično da glavni junak nema očekivane karakteristike junaka te snage za nadvladati iskušenja. Lik pomagač (maca) tada nudi svoju pomoć, ali prije toga iskušava momka. *Veoma dobro znam tvoju želju - nastavi maca. - Ti bi htio lijepa konja. Hajde samnom pa mi budi sluga sedam godina; dat ću ti konja, kakva za života nisi vidio.* (Grimm, 2011: 86) Maca stavlja usamljenog momka na kušnju kako bi vidjela zaslužuje li pomoć. Momak je bio poslušan te joj postao sluga. Zahvaljujući svojoj poslušnosti, vjernosti i poštenju, Ivo je dobio obećanu nagradu, konja. Uz to, Ivo je zadobio i ljubav mace, tj. kraljevske kćeri. Kušnja glavnoga lika donosi mu nagradu, svadbu i bogatstvo što je tipičan kraj u bajkama. *Nagrada je najčešće izražena svadbom i naslijeđem bogatstva.* (Pintarić, 2008: 29) Druga dva momka su bila pakosna i sebična te nisu dobili priliku za pomoć. I ova je bajka primjer da pomoć dobiva dobar lik, a loši ne.

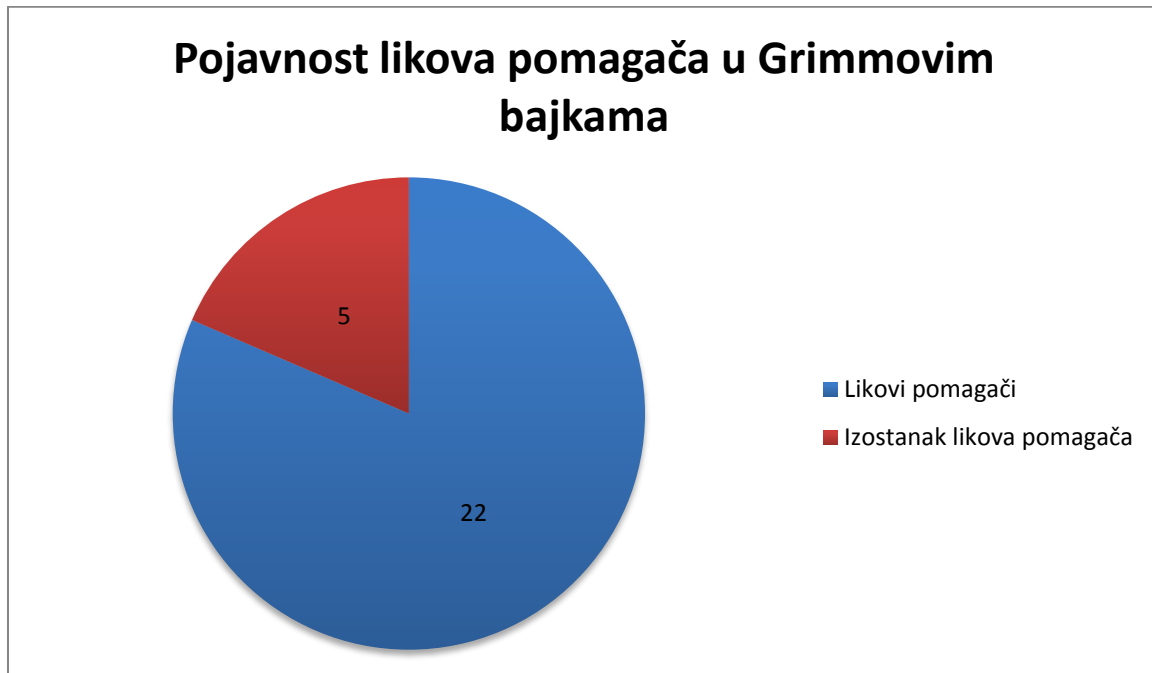
### **5.27 Sretni Ivo**

Sretni Ivo bajka je o momku koji je nakon sedam godina službe gospodaru zatražio svoju plaću kako bi se vratio majci. Gospodar mu je dao veliki grumen zlata koji je Ivo ponio na ramenima i krenuo kući majci. Putem je susreo jahača koji mu je za taj grumen zlata dao konja. Jašući konja, Ivo je završio u jarku te požalio što ga je uzeo. Tada je sreo seljaka koji je imao kravu te svoga konja zamijenio njegovom kravom. Bio je sretan jer je mislio da će uvijek imati mlijeka, sira i maslaca. Kada ju je putem htio pomusti, nije imala mlijeka te ju je zamijenio mladom svinjom od mesara kojega je sreo. Na putu mu se našao i mladić koji je tvrdio da je svinja ukradena u obližnjem selu te kako ne bi imao problema, zamijeni ju momčevom guskom. Putem dalje naišao je na brusača koji mu je tvrdio da je taj zanat dobar za njega te će uvijek imati novaca bude li se time bavio. Za gusku mu je brusač dao brus i običan kamen. Teškom mukom nosio je kamen putem kući te kada je došao do studenca napiti se vode, kamen mu je upao u vodu. Ivo je bio zahvalan što se riješio tereta kamena te sretan došao kući majci.

U ovoj bajci nema likova pomagača.

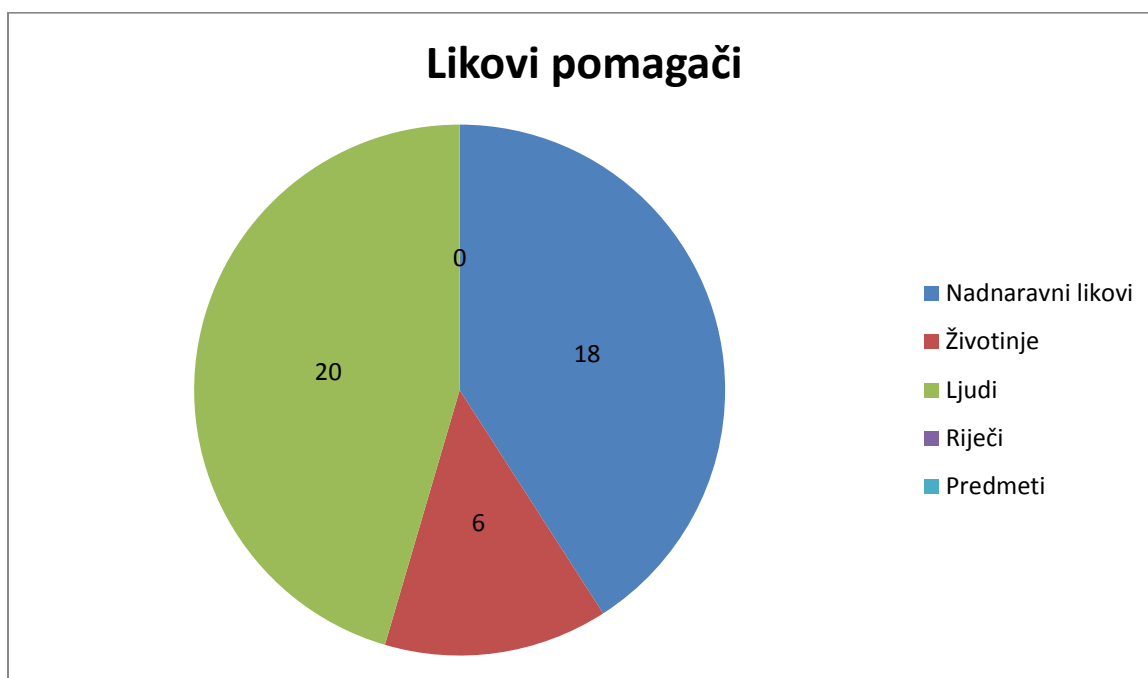
## 6 GRAFIČKI PRIKAZ LIKOVA POMAGAČA U GRIMMOVIM BAJKAMA

U ovome poglavlju grafički će biti prikazani rezultati analiza likova pomagača u Grimmovim bajkama.



**Grafikon 1. Grafički prikaz broja bajki u kojima se pojavljuju likovi pomagači**

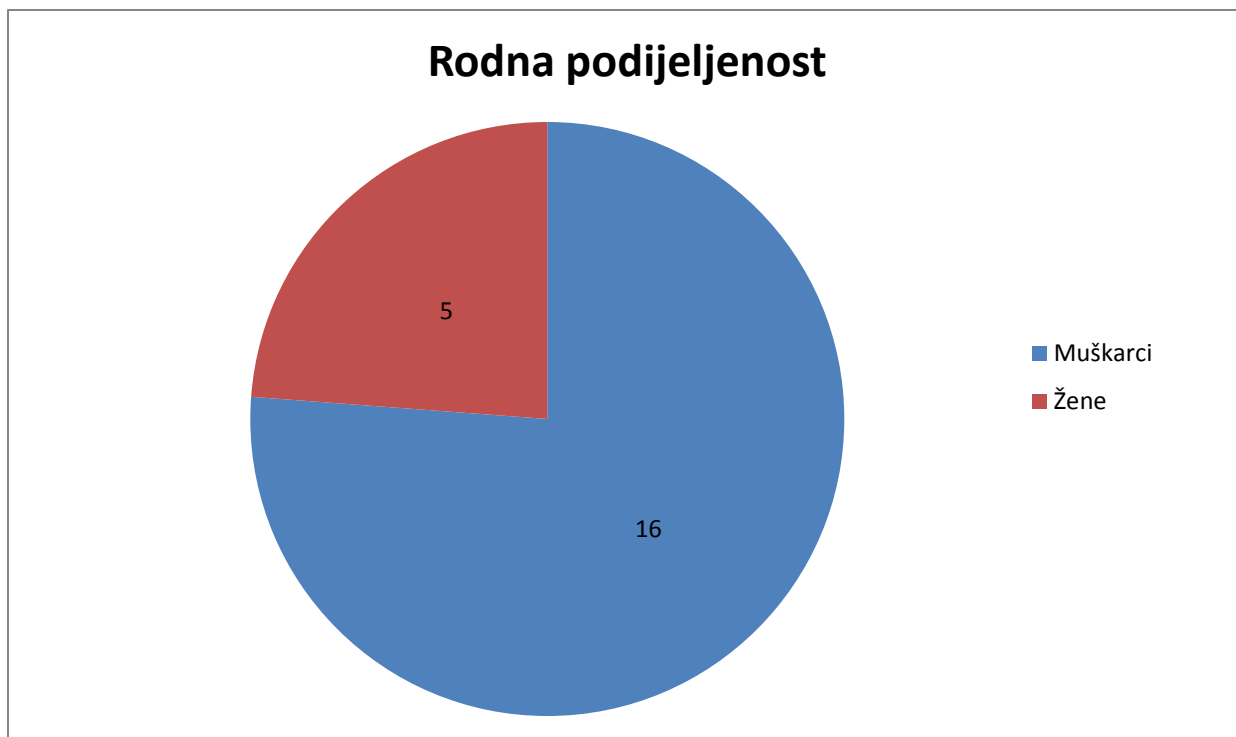
Iz grafikona 1 može se uočiti kako u većini Grimmovih bajki, točnije, njih dvadeset i dvije, od promatranih dvadeset i sedam, pronalazimo likove pomagače. Ova brojka ne iznenađuje jer je u bajkama karakteristična pojava likova pomagača koji vode junaka kroz događanja u bajci. Tipičan junak u bajkama je najmlađi sin, bespomoćna djevojčica i slični likovi koji u većini slučajeva ne mogu sami izvršiti zadatke koje su im postavljeni te je pomoć neizbježna. Likovi pomagači uglavnom pomažu dobrim likovima, no ponekad se pomoć nudi i zlima. Pomoć dobrih likova potrebno je zaslužiti. Čest je motiv u bajkama slučajan susret s patuljcima u šumi, starom ženom ili životinjom, i svi oni iskušavaju junaka. Svojim dobrim djelovanjem dobri likovi bivaju nagrađeni savjetima, uputama ili čarobnim predmetima koji im pomažu. Bajke iz kojih izostaju likovi pomagači su: *Klatež*, *Mudra Jelka*, *Mirko i Milka*, *Mudri ljudi i Sretni Ivo*.



**Grafikon 2. Grafički prikaz raznolikosti likova pomagača**

Iz grafikona 2 može se uočiti kako su u Grimmovim bajkama likovi pomagači nadnaravni likovi, životinje te ljudi. U analiziranim klasičnim bajkama nema riječi i predmeta u ulozi likova pomagača. Kasnije, u modernim bajkama ulogu lika preuzimaju riječi i predmeti. Neovisno o tome je li lik pomagač nadnaravni lik, životinja ili čovjek, svi pomažu dobrim likovima, što je karakteristično za bajke. Također, tipična je i kušnja pred koju lik pomagač stavlja glavnoga lika. Grafikon prikazuje kako je u ulozi lika pomagača najviše ljudi (20), no kroz analizu pojedinih bajki moglo se vidjeti kako dio njih pomaže neznatno, savjetom ili prenošenjem poruke. Primjer za takvu vrstu pomoći su bajke: *Ukleti kraljević i Čelik-Henrik*, *Priča o čovjeku koji je htio da nauči strahovati*, *Tri čovječuljka u šumi*, *Doktor Sveznalica*, *Braco i seka*. Nadnaravni likovi pomagači koji se pojavljuju u Grimmovim bajkama su patuljci, ljudi, zvijezde, gatalice i životinje. Najčešći nadnaravni likovi su patuljci, pojavljuju se u tri bajke (*Tri čovječuljka u šumi*, *Sedam gavrana i Snjeguljica*), no samo u jednoj bajci koriste svoje čudesne moći (*Tri čovječuljka u šumi*). Životinje koje imaju nadnaravne moći su ptice, golubice (*Pepeljuga*) i maca (*Siromašni mlinarski momčić i maca*). Životinje koje pomažu stvarnim djelima su: koza (*Vuk i sedmoro jaradi*), vrabac (*Pas i vrabac*), magarac, pas, mačka i pijetao (*Bremenski gradski svirači*).





**Grafikon 3. Grafički prikaz rodne podijeljenosti likova pomagača**

Iz predočenoga je grafikona 3 vidljiva neravnopravnost muških i ženskih likova pomagača. Muškarci se više pojavljuju u toj ulozi nego žene. U analiziranim bajkama tako pronalazimo muškarce pomoćnike u ulozi kralja, zvonara, kočijaša, krčmara, oca, kuhareva pomoćnika, šumara, patuljke, lovca, kraljevića i doktora. Žene se pojavljuju u ulozi sobarice, djevojke, seljanke i dadilje.



**Grafikon 4. Grafički prikaz likova pomagača i čudesnih moći**

Grafikonom 4 prikazano je u koliko se bajki s likovima pomagačima pojavljuju čudesni događaji. Analizom je utvrđeno deset bajki s likovima pomagačima i čudesnim događajima. Neki od čudesnih događaja su pretvaranje i darivanje različitih čudesnih nagrada onima koji zasluže. Primjer čudesnog pretvaranja vidljiv je u bajci *Nahod – ptica* gdje se djevojčica pretvara u različite stvari kako bi se spasila. U bajci *Tri čovječuljka u šumi* patuljci su dobroj djevojci čarolijom darovali ljepotu, zlatnike i kraljevsko vjenčanje.

## 7 ZAKLJUČAK

U ovome diplomskom radu analizirano je izdanje Jacoba i Wilhelma Grimma pod nazivom *Bajke* (2011.) koje je dostupno i preuzeto sa stranice elektire. Izdanje se sastoji od dvadeset i sedam bajki. U navedenom izdanju analizirani su likovi pomagači kroz svaku pojedinu bajku. Analizom se utvrđivalo tko su likovi pomagači, kada se pojavljuju, kome pomažu, jesu li stvarni ili nestvarni likovi, jesu li riječi ili predmeti, ima li više različitih pomagača te izostaju li iz bajke. Lik pomagač osoba je koja glavnom liku pomaže da prevlada različita iskušenja. U promatranom izdanju, u ulozi lika pomagača pojavljuju se likovi iz stvarnoga i zamišljenoga svijeta; ljudi, životinje i nadnaravni likovi. U analiziranim klasičnim bajkama nema riječi i predmeta u ulozi likova pomagača. Kasnije, u modernim bajkama ulogu lika preuzimaju riječi i predmeti. Kao nadnaravne likove pronalazimo patuljke, zvijezde, gatalicu, Boga, no i mnogo stvarnih likova kojima su podarene nadnaravne moći; sluga, djevojčica, maca, ptice i sl. Životinje koje pomažu stvarnim djelima su: koza, vrabac, magarac, pas, mačka i pijetao. Likovi se pomagači pojavljuju kada se glavni lik nađe u nevolji. Prije nego pomognu, pomagači stavljaju likove na kušnju. Pomoć se nudi dobrim, ali i lošim likovima, no najčešće ide samo dobrim likovima jer ju svojim dobrim djelovanjem zasluže, što je tipično za klasične bajke. Tako bivaju nagrađeni savjetima, uputama ili čarobnim predmetima koji im pomažu. U nekim bajkama ima više različitih likova pomagača koji djeluju odvojeno. U tri bajke imamo primjer kada je glavni lik sam sebi pomoćnik i sam svladava nevolje koje ga snađu. Od promatranih dvadeset i sedam bajki, u njih pet izostaju likovi pomagači. U analiziranim bajkama vidljiva je neravnopravnost muških i ženskih likova pomagača. Muškarci se više pojavljuju u toj ulozi nego žene. Od dvadeset i dvije bajke s likovima pomagačima, u deset se koriste čudesne moći pri pomaganju. Neki od čudesnih događaja su pretvaranje i darivanje različitih čudesnih nagrada onima koji zasluže. Nakon provedenih analiza likova pomagača vidljiva je uska povezanost sa etičkom karakterizacijom likova. Pomoć zaslužuju likovi koji su dobri, pošteni, hrabri, pravedni te spremni izvršiti postavljene zadatke. To nas vodi bitnoj poruci Grimmovih bajki, dobro se dobrim vraća.

## 8 LITERATURA

1. Anić, V. (2003). *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
2. Aviani, B. (1994). *Priča o braći Grimm* u: Grimm, J. i Grimm, W. (1994). *Crvenkapica i druge priče*, Zagreb: Naklada Pavičić
3. Bettelheim, B. (2004). *Smisao i značenje bajki*, Poduzetništvo Jakić
4. Botica, S. (2013). *Povijest hrvatske usmene književnosti*. Zagreb: Školska knjiga
5. Crnković, M. (1984.). *Dječja književnost – priručnik za studente i nastavnike*. 8.izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
6. Girard, M. (2013). *Bajke braće Grimm – psihoanalitičko čitanje*. 4.izdanje. Zagreb: Tim-press.
7. Hameršak, M. i Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam International
8. Joles, A. (2000). *Jednostavni oblici*. Zagreb: Matica Hrvatska
9. Pintarić, A. (2008). *Umjetničke bajke: teorija, pregled i interpretacije*, Filozofski fakultet Osijek, Matica hrvatska Osijek
10. Propp, V. (1982). *Morfologija bajke*. Beograd: Biblioteka XX.vek
11. Težak, D. i Težak, S. (1997). *Interpretacija bajke*. Zagreb: DiVič
12. Von Franz, M.-L. (2007). *Interpretacija bajki*. Čakovec: Skarabeus-naklada.
13. Zipes, J. (2003). *The Complete Fairy Tales of the Brothers Grimm*, Bantam Books

## 9 IZVORI

Grimm, J. i Grimm, W. (2011). *Bajke*. Pribavljeno 15.3.2017., sa <http://lektire.skole.hr/djela/jacob-i-wilhelm-grimm/bajke>